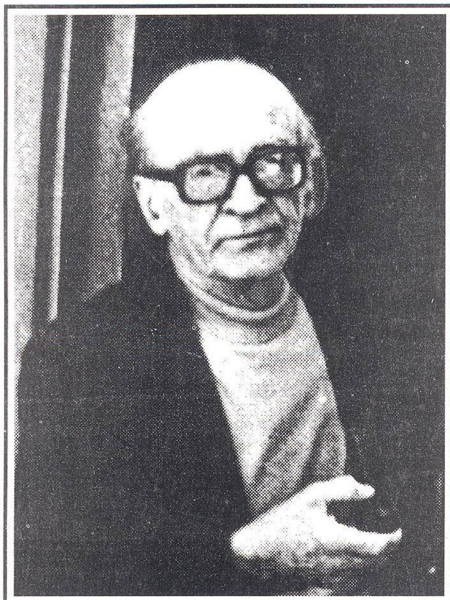
"ICONARI, DE CE NU LUAȚI CERUL ÎN SUFLET ?"
Mircea Streinul

ICONAR

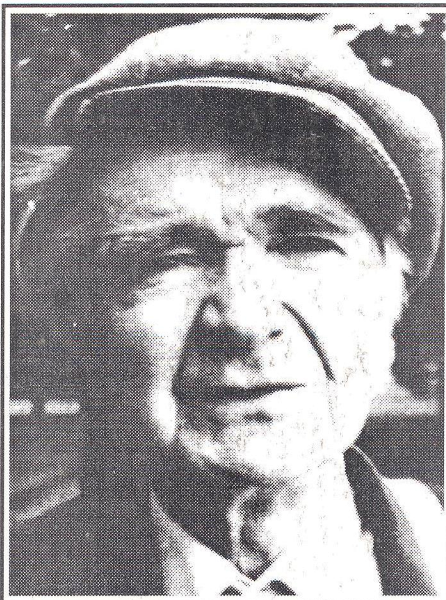
AN II (Serie nouă) Nr.5 IANUARIE - MARTIE 1996 RĂDĂUȚI-BUCOVINA

INSTITUTUL PRIVAT BUCOVINA-BASARABIA DEPARTAMENTUL DE ISTORIE LITERARĂ

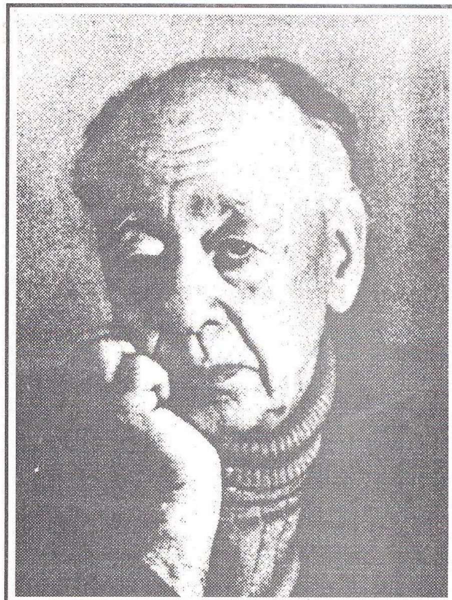
EXILUL ROMÂNESC

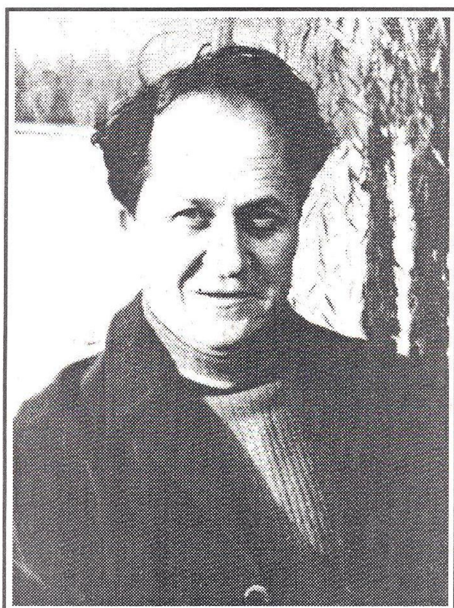
MIRCEA ELIADE

EMIL CIORAN

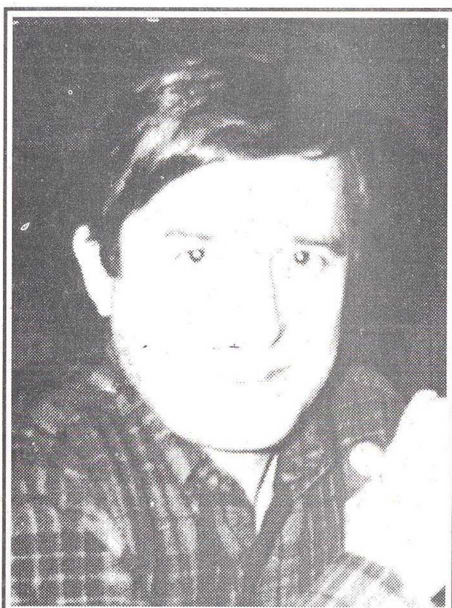
EUGEN IONESCU

ION CARAION

ION NEGOIȚESCU

IOAN PETRU CULIANU

INSTITUTUL INTERNAȚIONAL PRIVAT DE STUDII ȘI CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE PRIVIND BUCOVINA ȘI BASARABIA
DEPARTAMENTUL DE ISTORIE LITERARĂ

ICONAR

RĂDĂUȚI - BUCOVINA, Str. Grănicerului nr.1A
AN II (Serie nouă) • Nr.5 • IANUARIE - MARTIE 1996
Director: MIHAI PÂNZARU - BUCOVINA

*

Sumar

*

Redactorul nostru Vichentie Nicolaiciuc a fost ales membru în Parlamentul României. Îl felicităm și îi urăm o activitate rodnică în favoarea democrației

*

Colegiul de redacție

MIHAI PÂNZARU - BUCOVINA: *redactor șef*
Vasile Andru, Constantin Blănaru, Mircea Diaconu, Vasile Schipor, Vichentie Nicolaiciuc
Cenaclul revistei "Iconar": Constantin Arcu, Mălina Anițoaei

*

Secretar de redacție: **Olteanu Elena Mihaela**
Responsabil de număr: **Vasile Andru**
Tehnoredactare computerizată: **Valentin Avasiloaie**
Corectura: **Olteanu Elena Mihaela**
Tiparul executat la: **Tipografia "CELESTIN EXIM" Suceava**

Notă: Primirea sau demiterea membrilor colegiului redacțional este în strânsă concordanță cu probitatea profesională, poziția față de racilele totalitarismului și deschiderea largă spre valorile democrației și umanismului în gândire și creație.

Editor: **Mihai Pânzaru - Bucovina**
Editura: **Institutului BUCOVINA -BASARABIA - RĂDĂUȚI**
Rădăuți, str. Grănicerului, nr.1A

Bun de tipar: **20.11.1996** *Tiraj:* **1000 exemplare** *Cost estimativ:* **1.500.000 lei**
ISSN: 1223-9526

„ICONARI, DE CE NU LUAȚI CERUL ÎN SUFLET ?"
Mircea Streinul

ICONAR

AN II (Serie nouă) •Nr.5 • IANUARIE-MARTIE 1996 •RĂDĂUȚI-BUCOVINA
INSTITUTUL PRIVAT BUCOVINA-BASARABIA • DEPARTAMENTUL DE ISTORIE LITERARĂ

Declarația de la Neptun

Scriitorii români, și de expresie română, întruniți cu ocazia primei **Întâlniri a scriitorilor din întreaga lume** în zilele de 5-10 iunie 1995 în stațiunea Neptun,

Convinși de importanța hotărâtoare a culturii scrise în istoria unei națiuni,

Convinși de rolul deosebit pe care îl au scriitorii în păstrarea și cultivarea valorilor spirituale ale poporului român,

Înțelegând să se considere responsabili în cel mai înalt grad față de unitatea culturală a poporului român și de comuniunea spirituală a românilor de pretutindeni,

Îngrijorați de continua deteriorare a condiției intelectualului și în special a scriitorului în România,

de lipsa unui cadru eficient de protejare reală a culturii scrise în România, a creației autentice, precum și de ineficiența vădită a sistemului oficial de răspândire a valorilor culturale românești în lume,

de desele și periculoasele tentative ale unor grupări politice de a-și anexa cultura națională și pe exponenții acesteia,

DECLARĂ:

Astăzi, mai mult ca niciodată, rolul scriitorului român este acela de a spori și apăra patrimoniul cultural al națiunii împotriva proceselor de degradare și falsificare care își au originea fie în indiferența, fie în incompetența celor răspunzători de administrația culturii.

Astăzi, mai mult ca niciodată, este nevoie de refacerea unității spațiului cultural românesc care nu se oprește la frontierele de stat ale României; este nevoie de restabilirea legăturilor reale între toți aceia care scriu și simt românește, indiferent de locul unde sunt stabiliți.

De asemenea, avem nevoie astăzi, în condițiile unei accentuate integrări informaționale europene și universale, de o restructurare profundă și serioasă a sistemului oficial de reprezentare și a mijloacelor de comunicare a informațiilor privind cultura română în străinătate

Considerăm că rațiunea de a fi a unui stat național, așa cum este România, conform Constituției adoptate, este aceea de a se constitui într-un cadru de protecție pentru identitatea sa spirituală.

Dacă statul nu-și îndeplinește această primă obligație, el riscă să devină o administrație oarecare.

Credem că se va înțelege, în sfârșit, că singurul fapt care face dintr-o aglomerare de indivizi un popor este cultura. Fără acest lucru unic, orice popor este doar o populație.

De aceea facem apel către toate instituțiile statului, legislative și executive, să întreprindă tot ceea ce este necesar, și cât mai urgent, pentru a repune cultura între obiectivele majore ale strategiei dezvoltării României.

În acest spirit, dorim să adresăm tuturor confraților participanți la această primă întâlnire, chemarea de a ne constitui într-un **Congres al scriitorilor români din întreaga lume** care să elaboreze o strategie de susținere și promovare a culturii scrise românești, în perspectiva celui de-al treilea mileniu de ființare a poporului român, deopotrivă în România și în țările lumii.

Acest Congres va adresa autorităților statului român o cerere de sprijin pentru aplicarea măsurilor stabilite în urma dezbaterilor.

Propunem convocarea Congresului din doi în doi ani, proxima întâlnire urmând să se desfășoare în anul 1997 la Neptun, România.

Participanții la întâlnirea scriitorilor români din întreaga lume
9 iunie 1995
Neptun, România

By, By, KOMUNISMUS !!!

Chiar și cu Petre Dumitriu (!) în campania electorală antidemocratică, dreptatea s-a făcut. După 50 de ani, urnele au „vorbit" în favoarea democrației.

S-a plâns și se plânge mult pentru Bucovina, mai ales cu ocazia diferitelor aniversări. Dar numai pe ascuns! Căci atunci când trebuie spus ceva răspicat, se tace. Un candidat bucovinean în cursa prezidențială s-a adresat națiunii timp de 11 minute și 20 de secunde pe postul național de televiziune, atunci când toată țara îl privea. Dar nu a avut curajul să repete ceea ce spunea cu mult patos la aniversări. Faptul că sorții l-au așezat lângă șeful statului l-au blocat. Păcat! Era un câștig pentru el, pentru Bucovina, pentru democrație.

Bucovina n-a votat pentru democrație, ci pentru stagnare. Păcat pentru Bucovina. Dacă linia de demarcație a civilizației europene se oprește la Carpați, s-a întâmplat ceva cu Bucovina.

Totuși democrația a învins și Bucovina vrând-nevrând se aliniază în frontul care privește spre vest, iar cei care gândesc european spun: BY, BY, KOMUNISMUS !!!

Vasile Iconaru

Exilul neterminat

Vasile ANDRU

Cartografierea spațiului cultural românesc

La Neptun, pe malul Mării Negre, între 5-10 iunie 1995, a avut loc întâlnirea scriitorilor români de pretutindeni. Au venit 112 scriitori din diaspora și 124 din țară. Patru zile de dezbateri, de cunoaștere reciprocă, de dialog pe temele (pe care eu le reformulez acum puțin):

- Traducerea ca respirație planetară.
- Condiția exilatului acum și altădată.
- Condiția scriitorului român în lume.
- Primirea celor alungați sau plecați de acasă ...

românește și care visează românește. Așa cum Mircea Eliade a visat toată viața românește, în străinătate.

„Măsurarea" spațiului cultural românesc dincolo de hotare este lucrul cel mai valoros realizat de simpozionul de la Neptun. Cartografierea insulelor românești, a arhipelagului românesc ... Asta am făcut la Neptun câteva zile: am măsurat împreună spațiul românesc și am văzut că el există. Am aruncat sondele și am estimat ecoul. Alte etnii au făcut aceasta mai devreme, au stabilit o relație concretă cu valorile exilului. Noi o facem târziu. Important ar fi să aibă continuitate.

De la stânga la dreapta: *Dan Costescu, Mircea Ciobanu, Vasile Andru, Rodica Ciobanu, Liana Viorel, Mircea Ionescu*

Au avut loc lansări de carte și, la urmă, un excepțional recital de poezie al poeților participanți la Simpozion. Un voiaj în Deltă. Și la urmă de tot, primirea la Cotroceni a câtorva dintre scriitorii participanți. Absenții de la Cotroceni sunt de două feluri: unii n-au fost invitați; alții au fost invitați dar au refuzat. Finanțată de putere, acțiunea s-a terminat printr-un conflict grav și semnificativ cu Puterea.

Întâlnirea scriitorilor români din întreaga lume - această formulă poate părea emfatică, pretențioasă. Dar ea rezumă o intenție și un program pozitiv - împlinit în parte. S-au adunat la Neptun, pentru o săptămână, 112 scriitori și oameni de cultură, români sau de expresie română, din 17 țări. Oameni care scriu

Cauze obscure. Într-o publicație, citesc că „multe din invitațiile lansate de Uniunea Scriitorilor n-au ajuns la destinație", din cauze obscure.

Aluzia și esopismul încă mai funcționează, așa că atunci când zicem „obscure", știm imediat cu toții ce instituții vizăm.

Simpozionul acesta, fiind prima acțiune de acest gen, contează și ca exercițiu de convocare, de reperare a scriitorilor români pe glob, pentru a constitui un tablou cât mai complet. Relația țării cu scriitorii de peste hotare a fost în chip vexant deficitară, anii trecuți. A fost traumatizantă, implica primejdie și suspiciune. Este acum prima tentativă de normalizare a relației cu exilul literar.

Nume şi locuri. Jalonarea spaţiului. Zone de putere.
Mulţi din cei veniţi la Neptun îmi erau cunoscuţi dinainte. Ei aveau aura celor care au riscat şi au jertfit. Ei stârneau admiraţia sau invidia celor care au trecut zidul ... Acum unii se impun prin scris, alţii prin acţiuni de consolidare a spaţiului românesc.
Ne facem o idee mai precisă despre densitatea şi concentrarea exprimării româneşti dincolo de graniţele ţării. Ea este mai densă în Franţa, în SUA, în Germania şi în Israel. Deci în patru zone de maximă importanţă astăzi, pe planetă. În zone unde se iau decizii pentru mersul lumii, azi.
Din Franţa au venit: Dumitru Ţepeneag, Nicolae Balotă, Ilie Constantin, L.M.Arcade, Damian Necula, Ioana Crăciunescu, Sanda Stolojan, Mioara Cremene.
Din Statele Unite: Gabriel Pleşa, Nina Cassian, Dan Costescu, Mircea M.Ionescu, Dumitru Radu Popescu şi alţii.
Din Germania: Pavel Chiaia, Marina Şora, Dionisie Ghermani, Titu Popescu, Radu Bărbulescu.
Din Israel: Sergiu Levin, Shaul Carmel, Bianca Marcovici ş.a.
Mai consemnez, pentru jalonarea spaţiului cultural românesc, prezenţe de seamă din alte ţări: Sorin Alexandrescu (Olanda), Adam Puslojic (Iugoslavia), Monica Săvulescu-Voudouris (Elveţia), Ion Miloş, Radu Niţu şi Alexandru Dohi (Suedia), Alexandru Vona (Spania), Victor Ivanovici (Grecia), Ana Maria Beligan (Australia), Helen Silaghy Şirag (Canada).

Nu se poate folosi termenul „diaspora" pentru scriitorii basarabeni, precum Mihail Cimpoi, Valeriu Matei, Arcadie Suceveanu, Valeria Grosu, Leo Butnaru.
Adaug câţiva străini care vorbesc şi scriu româneşte prin alegere: Michel Wettremez (Franţa), Marco Cugno (Italia).
Să mă ierte cei neamintiţi, căci lista mea este parţial subiectivă, în sensul că am enumerat mai ales oameni cu care m-am întretăiat sau cu care am discutat personal la acest colocviu.

Reintegrarea scriitorului din diaspora capătă de-acum un pic de concreteţe. Se lucrează şi la un dicţionar al scriitorilor români din diaspora. Unii dintre aceştia încă trebuie aflaţi, chemaţi, publicaţi. Despre unii ştim prea puţin, şi porniseră atât de bine: Mircea Săndulescu, Salvina Adam ... Nu mai ştiu nimic despre un excepţional scriitor emigrat demult, fugărit demult din ţară, Alexandru Monciu-Sudinschi. Oare pe unde este el acum ?
Se mai discută despre relansarea cărţii româneşti în mari comunităţi de români din SUA, din Australia etc., prin biblioteci şi prin publicaţii româneşti, prin întărirea centrelor culturale, contând pe oamenii credibili.
Iată o sintagmă repetată frecvent la Neptun: „oameni credibili" - un fel de replică la expresia „oameni de bine" care ne-a fost înhăţată de profitorii revoluţiei. Credibil este un epitet moral şi de valoare. El propune şi un examen contra suspiciunii româneşti, dintr-o

Sorin Alexandrescu şi Laurenţiu Ulici

veche diaspora eterogenă, evoluând astăzi spre o tot mai mare omogenitate de spirit.

Drama estului Dintre cele patru teme ale Simpozionului - traducerile, condiția exilatului, condiția scriitorului român, integrarea - cea mai viu discutată a fost tema exilului. Fiindcă este o traumă, o obsesie biografică. Și fiindcă este o dramă a întregului Est.
Este trist să constați că exilul continuă, poate chiar mai intens (primii loviți sau primii beneficiari sunt tinerii), și el se cheamă astăzi emigrație, sau căutarea disperată a întrebuințării ființei sale.

Monica Lovinescu și Virgil Ierunca

Cultura și politica După Simpozion, spuneam, revenind la București, a fost recepția de la Palatul Cotroceni. În „bârlogul puterii", cum spunea cineva.
Președintele Uniunii, Laurențiu Ulici, ne spune că a pus condiția ca nici un om politic, nici măcar scriitorii politicieni, să nu fie prezenți la întâlnirea de la Palat. S-a iscat un conflict atroce când printre cei invitați la Palat a fost zărit C.V.Tudor. Atunci scriitorii din Israel au protestat în fața președintelui Iliescu, părăsind sala. S-au alăturat protestului mulți scriitori români. În aceste condiții președintele Ion Iliescu s-a întâlnit în cadru restrâns doar cu scriitorii protestatari, întreținându-se „pașnic".
Relația scriitorului cu puterea rămâne spinoasă. Firește, credem că a fost bine venită ideea unei întâlniri între scriitori și puterea politică; asta nu-i o concesie, ci o luare de cunoștință. Scriitorul este un opozant permanent, prin definiție și prin adevăr.
Vizita scriitorilor la Palatul Cotroceni a fost stresantă. Însă conflictul a fost semnificativ: scriitorul a avut prilejul să-și contureze statura demnă și demarcația față de contextul politic, pe care nu-l poate influența, dar măcar îi poate forța unele intenții istorice.

Telegrafic, de la întâlnirea scriitorilor români din întreaga lume

Saviana STĂNESCU

În cadrul Simpozionului de la Neptun s-au dezbătut problemele traducerii și ale „statutului scriitorului român de oriunde" la care au vorbit Dumitru Hâncu, Michel Wettremez (cotat ca unul dintre cei mai buni traducători ai lui Eminescu în Franța), Victor Ivanovici, Adam Puslojic, Ilie Constantin, Andrei Ionescu, Christian Schenk, Sanda Stolojan, Marco Cugno, Nina Cassian, Mariana Șora, Shaul Carmel, Titu Popescu, Mihai Sin ș.a.

Laurențiu Ulici - „Cea mai bună marfă pentru export este cultura"* „Noi nu am avut o emigrație ci un exil".

Sorin Alexandrescu (prof. univ. Olanda) - „A pleca este poate o dramă, a încerca să sosești este iarăși o dramă"* „Exilul a însemnat trecerea de la o estetică a succesului la o etică a luptei cu anonimatul"* „Aici există un festivism al receptării lui Eliade, Cioran, Ionescu, Goma, Monica Lovinescu."* „De ce nu ne-am întors ? Nu poți să emigrezi de două ori."

Irina Mavrodin - „Nu știu nici un scriitor român care, în sistem fiind, să fi intrat în conștiința universală"

Nicolae Breban - „În „Amfitrion" am văzut dictatura ca un banchet florentin, de tipul „Decameronului", retragerea din timpul ciumei făcându-se în discurs."

Annie Bentoiu - „De ce vrem noi să ne traducă numai în Vest ?"

Ilie Constantin (la lansarea cărții sale, „Desprinderea de țărm") - „Cumpărați repede această carte. Este o colecție absolut halucinantă de greșeli tipografice".

Pavel Chihaia - „Tomaziu este singurul care a fost închis în timpul lui Antonescu și în timpul lui Dej."

Sanda Stolojan - „S-a spus că nu există Exil, ci doar exilați. Cred că este adevărat."

Sorin Alexandrescu - „Să dispară termenii de „înăuntru" și „înafară" când vorbim de scriitori. Exilul literaturii române nu s-a terminat."

Vasile Andru - „Noi așteptăm de la Diaspora să ne deschidă drumul, cărarea, dar Diaspora trebuie și ea protejată. Geniile și canibalii reușesc."

Andrei Oișteanu - „Unii dintre noi vor fi invitați, sâmbătă, la Cotroceni. Simpozionul va fi anexat și el Puterii."

Margareta Bedrosian - „În timp ce scriitorii români din țară au pierdut (în parte) după '89 sensul și utilitatea scrisului, cei din Diaspora au resimțit posibilitatea de a publica iar în România ca un impuls pe care nu-l mai avuseseră de multă vreme."

Alexandru George - „O serie întreagă din problemele puse aici au fost puse de Maiorescu în „Literatura română și străinătatea."

Shaul Carmel - „Eu continui să scriu în limba română pentru că asta e limba în care eu respir pe un teritoriu unde se vorbește ebraica, una din cele mai vechi limbi. Da, eu sunt un scriitor israelian de expresie română."

Damian Necula - „Cu toții am fost exilați demult. Ce era Casa Scriitorilor decât o insulă într-un ocean nebun ?"

Prima conferinţă regională a PEN CLUBULUI în România (20-25 septembrie 1995)

- Interviu cu poeta Ana Blandiana -

- Cum v-a venit ideea să organizaţi această primă întâlnire regională a PEN Clubului în România ?

- Sunt multe ţări în lume care organizează întâlniri regionale ale Pen Clubului. Dincolo de faptul că mi-ar fi plăcut ca şi noi să organizăm şi să purtăm discuţii pe o temă ca aceasta care ne interesează pe noi, „Scriitorii şi puterea", mi se părea umilitor ca alţii să o poată face şi noi nu.

- Cum aţi reuşit să aduceţi Pen Clubul internaţional în România ?

- Ca să poată avea loc o Conferinţă regională, trebuie să existe aprobarea de către un Congres al PEN-ului, cu locul, tema şi data stabilită. Această Conferinţă regională am propus-o la Congresul care a avut loc în toamna trecută, la Praga, şi a fost acceptată.

- Când e o întâlnire internaţională, cine participă dintre membrii Pen-ului?

- Pentru doi membri plătesc ei, cu excepţia drumului. Pot, însă, să participe oricâţi. Sunt PEN-uri care vin cu zeci de membri, care îşi plătesc singuri. În cazul nostru, nu s-a pus o asemenea problemă şi, având în vedere cât de scumpe sunt drumurile, nu s-a pus măcar problema să mergem câte doi.

- În afara câştigului că se realizează contacte intelectuale între oameni de valoare, această asociaţie mai facilitează ceva?

- Am înaintat această Moţiune către Congresul care se va desfăşura în Australia, în octombrie, - oricum, noi nu mergem că n-avem bani, după cum nu merg nici alte două PEN-uri, care sprijină Moţiunea noastră, polonezii şi moldovenii. De asta mi se pare important că secretarul general al PEN-ului, Alexandru Blok, a participat la Conferinţa noastră.

- E un scriitor cunoscut?

- E francez prin adopţie şi rus prin origine. Provine din Rusia. Părinţii lui au fugit cu el când avea câteva săptămâni, în Franţa. El va fi cel care va sprijini Moţiunea noastră şi, sper, cu succes, mai ales că această Conferinţă a noastră de la Neptun s-a terminat cu o Moţiune de sprijin a acelei Moţiuni care va fi susţinută în Australia. Sperăm că vom reuşi.

- Dacă unui scriitor din România îi este ameninţată viaţa, în acest moment istoric, PEN-ul poate face ceva?

- Urmarea ar fi c-ar intra pe lista de scriitori ameninţaţi, ceea ce înseamnă că PEN-ul începe să facă presiuni către Guvernul României, către ONU, ca să preseze Guvernul României, către Guvernele Statelor importante, care ar putea avea o înrâurire asupra României.

- Asta presupune să fii în mod obligatoriu membru al PEN-ului?

- Nu. Ilaşcu nu este membru al PEN-ului. Trebuie să fii om de valoare, pe care membrii PEN-ului consideră că merită să-l apere. Evident că dacă e vorba de un membru al PEN-ului, se pune cu şi mai mare acuitate problema.

- Câţi membri are PEN Clubul român?

- În 1990, când s-a reînfiinţat, am pornit cu un entuziasm nemaipomenit şi am propus tuturor scriitorilor de primă mână să adere. Ceea ce, teoretic, s-a şi întâmplat numai că, trecând timpul şi petrecându-se tot ceea ce s-a petrecut - dezbinări, oboseli - mulţi dintre ei n-au mai venit. Sau n-au venit niciodată, deşi au promis că vin, sau n-au mai venit, pur şi simplu. Cu timpul, având în vedere că trebuia să plătim anual o cotizaţie de câteva sute de dolari - şi nu ne e uşor să dăm câteva sute de dolari - am încercat să punem evidenţa în acord cu realitatea şi au rămas membri ai PEN-ului cei care au venit la şedinţe şi au plătit cotizaţia, încât acum cred că sunt vreo 70 şi ceva de membri PEN Clubului. Aici, la Neptun, au fost vreo 60 dintre ei.

- Care dintre marii noştri scriitori au fost membri ai PEN Clubului?

- Mulţi dintre ei. Ar fi bine dacă aţi vorbi cu Barbu Cioculescu, care moşteneşte de la unchiul lui, Şerban Cioculescu, sau de la unchiul lui, Radu Cioculescu, nu mai ştiu, dosarul cu procesele verbale ale PEN-ului interbelic. El ar putea să vă spună în amănunţime. În orice caz, în acele procese verbale apar numele lui Camil Petrescu, Liviu Rebreanu, Ionel Teodoreanu, Corneliu Moldovan ş.a.

- Care credeţi că vor fi urmările acestei Conferinţe regionale de la Neptun a PEN Clubului în străinătate?

- Faptul că discuţiile s-au desfăşurat efectiv la un nivel de înaltă intelectualitate şi au fost extrem de pasionante, nu numai că au creat o bună impresie asupra colegilor străini, care au participat, dar a şi contribuit la înţelegerea nuanţată de către ei a problemelor României. Ca să nu spun că a fost pur şi simplu interesant şi pentru noi, ca schimb de idei. Nu mă îndoiesc că după această Conferinţă, imaginea României - ca să folosesc o formulă banală - a ieşit mult îmbunătăţită în mintea acestor scriitori, ceea ce cu siguranţă este nu numai un avantaj pentru noi, dar şi o formă de dreptate pe care încercăm să ne-o facem singuri. La urma urmei, marea problemă a imaginii României este ca lumea să înceapă să ne perceapă nu prin conducătorii noştri, ci prin noi înşine. Să nu se confunde poporul român cu Ceauşescu, sau cu Iliescu.

A consemnat
Ion ZUBAŞCU

Canada melancoliei noastre

Vasile ANDRU

1. „Ridică-te prin tine însuţi!"

Profesorul Guy Daigle îi iubeşte pe românii din emigraţia canadiană. El a început să înveţe limba română acum cinci ani. O vorbeşte destul de bine. S-a apropiat de români pentru că predă la Centrul de instruire al emigranţilor (COFI).

Îmi zice că dacă se va mai însura o dată, va lua o romancă.

Despre prima sa căsătorie, zice:

„Am avut o căsătorie ratată, dar divorţul a fost foarte reuşit!" (În sensul că şi el, şi soţia, au tocmit acelaşi avocat şi s-au despărţit prieteneşte; iar copiii au rămas în grija lui, şi el îi este recunoscător fostei soţii că a consimţit la aceasta.)

Guy Daigle îmi zice că românii se disting printre alţi emigranţi.

„Aici, în emigraţie, vin românii cei mai buni!" zice el.

Zic: „Pardon! Ei devin cei mai buni când ajung aici şi când fac experienţa limitei. Cei rămaşi acasă sunt la fel de buni, dar nu-şi folosesc inteligenţa. Inteligenţa românească este rău folosită. Şi viciile, şi virtuţile omeneşti sunt rău folosite, acolo în ţară. Smulgerea de acasă valorează cu proba trezitoare. Când ei ajung în America, mintea lor se dezmorţeşte, milivoltajul cerebral creşte. Astfel ei devin în stare chiar de premiul Nobel, cum s-a văzut. America este o probă iniţiatică."

Sylvie Bergeron şi Vasile Andru la Salonul de Carte Estrie, Canada 1994

„Da, zice Guy. Ceea ce au adus americanii pe planetă este ritmul, care este foarte grăbit."

„Ritmul şi stilul, zic. Ruşii au patos, americanii au stil!"

„Voir ça ... Ei sunt mereu grăbiţi, mereu gâfâind. Mănâncă sandwich în metrou, pe stradă, din mers, îşi beau cafeaua în lift, iau prânzul la birou, vorbind la telefon şi plănuind afaceri. Fac afaceri cu hot-dog în mână. N-au respect pentru ei înşişi!" zice Guy.

Zic: „Lumea aparţine celui care se scoală la ora 5 dimineaţa. Chiar dacă ei ratează sacralitatea mâncatului, consider că viaţa americană are ceva ascetic. New York mi-a făcut impresia unui oraş al ascezei!"

Zice: „Dar ei îşi perturbă echilibrul. Şi la Montreal îşi arată capul acest ritm. Aici este libertate. Dar ce faci cu libertatea ? Când e multă, o preţuieşti mai puţin. Libertatea dezvoltă individualismul. Toţi sunt EGO!" (În franceză, „ego" se pronunţă ca şi egaux, „egali").

Cât despre românii de aici, ei se împart în două categorii: melancolicii şi americanii.

Românii melancolici sunt emigranţi din prima generaţie. În a doua generaţie, ei devin americani. Tonici. Adică tristeţea apăsătoare (tristia mortifer) se transformă treptat în tristeţe de aprofundare şi de seriozitate (tristia salutifer).

„În Canada, românii au reputaţie bună, îmi spune inginerul Cătălin Gasparic. Ei sunt cotaţi mai bine chiar decât francezii. Românii sunt consideraţi buni specialişti, inventivi şi eficienţi." Selecţia aplicată de politica de emigrare a Canadei asigură venirea unui procent mare de oameni cu specializare înaltă.

Ridică-te prin tine însuţi, apără-te prin tine însuţi, atent la tine însuţi, om al realizării! (Vechi îndemn oriental).

2. A alege între istorie şi rai

Ce ţară bună de emigrat! gândeam uneori, înţelegându-i pe ei. Avionul cu care am venit de la Bucureşti de la Toronto era plin de români care obţinuseră viza de emigrare definitivă. Era un avion foarte trist, un avion de oameni ai înstrăinării. Cel mai trist avion cu care am călătorit vreodată.

Aşa îi scriam Ellei, fiinţă în aşteptarea planetei.

Acum sunt în Quebec. Văd păduri şi sunt lacom de pădure. Văd spaţii ondulate, aş zice mioritice ...

Sunt în Sherbrooke, în cartierul Nord, mă însoţeşte Dony Gasparic, îmi arată locul unde cândva voise să-şi construiască o casă.

Aici e mai convenabil să-ţi construieşti o casă decât să tot închiriezi un apartament.

Oraşul e pitoresc, munte şi pădure, pe culme e o cruce mare care domină oraşul, pe altă culme e o biserică.

Vile, case cochete, aer de staţiune, aspect rustic. Lenea şi reveria din mine mă trag spre aici, să mă aşeze la binele Lumii Noi.

Apoi simt bucuria de a trece, de a nu poseda.

Admir şi trec. Eu trec. Ei stau, tund gazonul, dau cu aspiratorul peluza. Peisajul seamănă cu cel din Bucovina, liniştea e la fel de consistentă ca la Rădăuţi. Aceeaşi vecinătate a infinitului şi a eternităţii ca în Ardealul tău şi Bucovina mea.

Când este linişte şi bine, simt ieşirea din istorie şi intrarea în rai.

Da, raiul este o ieşire din istorie. Nu poţi fi şi-n istorie şi-n rai. Ori una, ori alta.

„Aici e ordine şi frumuseţe / Lux, calm şi voluptate!" îmi şopteşte Baudelaire pe franţuzeşte, cu tristeţea omului care nu a avut parte nici de ordine, nici de lux.

Apoi Puiu Tînjală îmi deschide uşa casei sale, la Rochefort. Şi-a construit-o repede, după gustul şi planul lui. Casa nu are gard, aici nici o casă nu are gard.

Mă serveşte cu ciorbă de perişoare şi mici, totul gătit de el, ca acasă. Soţia sa este din America Latină; are cu ea trei copii minunaţi şi poligloţi: ei vorbesc româna tatălui, spaniola mamei, franceza Quebecului şi engleza secolului.

Îi scriam Ellei: Tu, Ella, ai putea trăi aici ? Un continent bun. O ţară la o rană. La aparatul de radio portativ tocmai cântă: „Vară indiană". Acest cântec este dialogul meu cu tine acum. Zice: „Te voi aduce, te voi conduce / Când vei vrea tu, unde vrei tu". În toamna asta târzie, tocmai a venit o explozie de soare şi căldură, timp numit de ei „vară indiană".
Vara, soarele, America şi India sunt dialogul meu cu tine.
„Fiţi o lumină pentru voi înşivă, fiţi un refugiu pentru voi înşivă, o, oameni ai realizării!" (Frază din Roata Legii).

3. Festivalul frunzelor ruginii
Cum se distrează românii din Canada ? Ca toţi canadienii, evident. Au casă şi au fuga de casă. Au duminici şi festivaluri. Au obiceiuri.
În Canada sunt multe festivaluri. Fiecare obiect (fost totem sau viitor totem) are festivalul său. Omul cu ritmul american se destinde brusc şi programat, se lasă total în voia sfârşitului de săptămână. Totul este prilej de festival. Este în om o religie pierdută, sărbători pierdute, Saturnalii refulate, care izbucnesc periodic.
Mă aflu la festivalul frunzelor de toamnă târzie, la Mont Orfort. Am pornit cu două familii de români. Până la Mont Orfort am făcut două popasuri. La North Hartley, pe malul lacului Massawippi, staţiune de taină şi ski, vile de actori de la Hollywood.
La Magog (orăşel decor western) era festivalul strugurilor. Mă complac o oră, asist la un concurs de strivit strugurii cu picioarele, în ciubere imense.
La Mont Orfort e adunată lume din şapte ţinuturi. Pădurile sunt roşu, verde, portocaliu, ţara arţarului. Pe un podium sunt dansuri folclorice. Fiecare grupare etnică mai numeroasă vine cu tradiţia de acasă, o expune. O formaţie ungurească prezintă dansuri din Transilvania, disting o melodie din zona Sibiului. Apoi urmează pe podium o formaţiune poloneză. Românii se lasă aşteptaţi.
Mă uit la aceşti oameni, veniţi din Europa, „stăpânii albi" ai preeriei şi ai pădurilor. Ei sunt stăpânii albi. Au venit alţii şi alţii. În subconştientul lor poate mai există o culpă albă, sau poate ea nu mai există de mult.
Ne oprim la mănăstirea Saint Benoit de Lac. Mănăstire benedictină cu regulă bună. Biserica e plină ochi. Un preot, la Bucureşti, îmi spunea anul trecut: „În Occident sunt catedrale imense, dar goale; la noi sunt biserici mici dar pline şi cu credinţă mare!"
- Dar iată, catedrala e imensă şi plină! Şi ei se pot lăuda cu credinţa, cu gândirea pozitivă!
Discut cu părintele Rochon despre vocaţia singurătăţii.
Zice: „Cine nu ştie să trăiască în obşte, să se ferească de singurătate."
Eu aduc în discuţie o perspectivă ortodoxă:
„Călugăria nu-i mai grea decât căsătoria. Admiţând că o căsătorie serioasă presupune şi ea cele trei legăminte."
„Da, zice el cu Ioan Gură de Aur. Laicul n-are în plus faţă de călugăr decât trăirea cu femeia sa. În rest, are aceleaşi căi ca şi călugărul."
„Oricum, toţi suntem chemaţi de pustnicie, dacă nu altcum, măcar în momentul morţii!" zice Dom Miguel.
Opreşte-te şi cunoaşte, o, om al realizării! (îndemn biblic).
4. Festivalul de literatură
La Montreal, începe festivalul literelor, ţine o săptămână. Masă rotundă în fiecare zi, lansări de carte, expoziţii, vizionări. Dejunul la un restaurant polonez, unde descopăr şi ciorba de sfeclă roşie, pe care polonezii au învăţat-o de la bucovineni, sau invers. În istorie totul e posibil, vorba lui Cioran.
Dezbaterile se ţin la Casa scriitorilor din Montreal. Iată temele de dezbateri, pe zile:
- Care-i naţionalitatea voastră literară ?
- Depărtarea permite să-ţi regăseşti originile
- Arhipelagul cuvântului
- Profesia: Scriitor tânăr ?
- Fuziuni şi ritualuri din America
- Eraţi cândva un străin ...
Temele acestea conţin, implicit sau explicit, ecou de dramă a străiniei, căutarea identităţii şi a integrării.
Azi, la şedinţa cu secretarii asociaţiilor din provincii, se dezbat două probleme: (1) finanţarea cărţii şi (2) separarea Quebecului. Oamenii sunt împărţiţi în Roşii şi Albaştri. Roşii sunt federaliştii, ei vor să rămână uniţi. Albaştrii sunt separatiştii francofoni (steagul Quebecului este albastru cu cruce albă şi crini albi).
Ei îmi cer să pun şi eu un deget la cauza lor, să fac publicitate în România în favoarea separării, să creez premise psihologice, să vorbesc aici cu diaspora română, să îndemn.
Le spun că despărţirea nu-i bună.

O româncă (***Milica Gasparic, mama poetului Ronald Gasparic***) printre colegii multietnici în Canada. (a treia din dreapta sus)

5. Gloria noastră de trei minute
După festivalul de la Montreal, particip la târgul de carte de la Sherbrooke. Un târg de carte impresionant. Pavilioane multe, standuri bogate, elegante, scumpe. Şi un simbolic colţ românesc, cu Eliade, cu Cioran, Ghyca şi încă două nume.
Un domn mă întreabă: „Mircea Eliade e român ? Credeam că-i american."
Răspund: „Unii români sunt americani."

Mă amuz la standul de ezoterisme, aflu că s-a inventat, în Bulgaria, o nouă formă de yoga: hrani-yoga, adică yoga hranei. (Totul e posibil în Balcani!) Ca şi cum „Raja-Yoga" indiană n-ar cuprinde şi regulile hranei!
La trei tribune, în trei colţuri, precuvântă autori, fiecare cu staţia lui de amplificare, fiecare cu gloria lui de 3 minute.
Tema mea: „Statutul scriitorului şi practica scrisului în România." - „Le metier d'ecrivain en Roumanie, hier et aujourd'hui."
Asistenţa este în mişcare, unul vine, altul pleacă, altul pune întrebări. Se interesează despre salvarea culturii în România: cadrul juridic, drepturi de autor, finanţarea cărţilor, şi despre persecuţiile sub dictatură, despre cenzura literară, despre tortura din închisorile comuniste.
Pe ei îi interesează temele grave ale României. Vorba unui scriitor nordic: „Nu mai pot citi decât operele oamenilor decapitaţi sau care erau cât pe-aci să piară."

Joseph Oswald zice: „În conferinţa ta, poţi să spui orice. Dar mare precauţie la două lucruri: Fără religie şi fără politică!" „Raison!" zic eu.
Tocmai a izbucnit aici scandalul sectei sinucigaşe „Templul soarelui". O sectă new-age, predicând sfârşitul lumii. Masacru, 53 de morţi în Quebec şi-n Elveţia, unde secta avea o ramificaţie. În principal în Elveţia. 19 corpuri dispuse în semicerc, în jurul unui altar. S-au împărtăşit înainte de a muri. 25 de corpuri găsite într-o cabană incendiată. Încă nu-i clar: sinucidere sau asasinat ? Ei credeau în sfârşitul lumii iminent azi. Îngustarea conştiinţei, starea hipnotică induse de un guru psihopat.
În Canada sunt 800 de secte. Multe dar mărunte. Biroul Info-secte spune că doar 5% din populaţie participă sau are tangenţă cu viaţa sectelor.
Un domn sobru îmi zice:
„Femeile şi sectele vor duce ţara de râpă!"
Că femeile sunt rebele, refuză supunerea la bărbat. Ele au învăţat un lucru extraordinar: că singurătatea nu-i doar de genul masculin. Că dacă-ţi depăşeşti spaima de singurătate, eşti tare ca un bărbat. Scapi de nevroza anagapică, tipică femeilor europene şi japoneze ...
Această descoperire le-a făcut brusc autonome, ele pun condiţii de egalitate. Ele îşi sfătuiesc semenele să divorţeze imediat. Chiar fără motiv.
Cu un bărbat merită să negociezi abia după ce l-ai părăsit! îmi zice o canadiancă.
Femeile s-au revoltat şi împotriva preoţilor, pentru că se opuneau avorturilor. Acum avorturile sunt libere, natalitatea e în scădere spre zero, ţara îmbătrâneşte.

6. Fără politică şi fără religie!
Întâlnire cu Joseph Oswald şi cu Noella Fotu, ca să schiţăm planul pentru o serată românească.
Joseph Oswald îndrumă programul „Mişcarea multiculturală şi etnică". Îmi spune: „Canadienii se tem de diferenţe. De aici, o atitudine distantă faţă de emigranţi. Eu vreau să demistific diferenţele. De aceea activez în acest „mouvement multiculturel et ethnique".

La românii din Canada, în Rock Forest (Quebec)

Ei se adună, povestesc fiecare despre ţara lui. Îşi dau seama că ei sunt o lume. Şi că este interesant ca fiecare să vorbească despre ţara lui.
Când eram copil, îi auzeam pe ai mei discutând până la miezul nopţii despre războiul mondial, despre ruşi şi despre Dumnezeu.
Joseph Oswald îşi zice „om fără religie". Dar părinţii l-au botezat catolic.
Zic: „Toţi botezaţii sunt chemaţi la perfecţiune!"
Erorile din neştiinţa legii noi nu se consideră păcat, dar nici fericire nu aduc.
În fiecare lună, ei prezintă o ţară, o cultură.
Luna trecută, în septembrie, a fost o seară dedicată celor emigraţi din Brazilia.
Acum, în octombrie, pentru cei din România.
În noiembrie, va fi pentru amer-indieni. Aşadar, aici şi băştinaşii amer-indieni sunt în exil, sunt în diaspora! Sunt chiriaşi la stăpânii albi: Trist şi adevărat.

Întâlnire cu Florin Mizul, preşedintele Asociaţiei Românilor din Estrie. Un bănăţean simpatic, dinamic, adaptat.
Întâlnire cu Eric Bucsi, secretar al Asociaţiei Românilor. Evident, e ardelean.
Ei îmi spun că va fi greu să-i adune pe români la serata aceasta. Că românii se adună greu, sunt dispersaţi. Unii de rostogolirea treburilor. Sunt şi români care fug de români ca să nu zgândărească rana dezrădăcinării. Mi se spune că un doctor din Rochefort izbucneşte în plâns când vede un român.
Prima generaţie a dezrădăcinării este lovită sufleteşte. A doua generaţie e perfect adaptată.
Patria omului este totuşi copilăria sa.

7. Mituri esenţiale
Serata românească. Peste o sută de persoane, predomină românii. „E prima dată când văd atâţia români adunaţi împreună!" îmi zice d. Mizul.

Temele anunţate pe afiş: „România - un spaţiu de întâlnire între Orient şi Occident. Istoria românilor: vitalitate şi supravieţuire."
Partea istorică se rezolvă bine, prin proiectarea unui film.
Ca popor, românii s-au născut pe 6 august 106. Deci suntem în zodia Leului. Leul apolinian, adică spiritualizat.
Renaşterea românilor este tot un semn de foc: săgetător, adică 1 Decembrie 1918.
Am avut o civilizaţie iniţiatică, dar curmată de civilizaţia inginerească, de tip latin.
Rezum o etnie prin miturile ei esenţiale: Mioriţa, Meşterul Manole, nunta postumă, ritul căluşarilor, ursitoarele, Domnul de Rouă.
„Vorbeşte-ne şi de Dracula, şi de Nadia Comăneci!" cer ei.
„Da, zic, îl avem pe Dracula, alţii n-au nici atâta. Şi mai există un om însemnat, contemporan cu Dracula, trăieşte tot în secolul 15, este Daniil Sihastrul. Ei sunt propulsorii simetrici: acţiunea şi contemplaţia."
Rezum ştiinţa românească prin invenţiile ei singulare: calendarul creştin, sau anul zero creştin, propus de stră-românul Dionisie cel Smerit (secolul 6). De la Dionisie fac un salt la secolul 20, cu inventarea stiloului de către un român pe care îl chema pur şi simplu Dan Popescu; sinteza insulinei de dr. Paulescu; identificarea materiei noetice de Eugen Macovschi; inventarea electronografului de ing.Florin Dumitrescu: invenţie făcută în România, dar numai americanii au ştiut să spună la ce foloseşte o asemenea invenţie, aşa că inginerul nostru a fost „achiziţionat" de Occident.
Multe întrebări despre viitorul României, despre preşedintele Iliescu, despre regele Mihai, despre preţul grâului şi al fructelor, despre ţinutul Herţei, despre învăţământ, despre ruşi şi americani. Nu mai scriu ce-am răspuns, că totul a fost filmat şi înregistrat şi bănuiesc că a ajuns unde trebuie ...
S-a recitat din Eminescu, în franceză, poemul cu versul: „Că te-am iubit atâta, putea-vei tu să ierţi?". Este internaţionalizarea melancoliei mele de tine, prin alegerea asta. Un vers pe care l-am repetat trei luni ... trei ani ... Iar dintre contemporani, un poem de Ronald Gasparic („În ţara magicienilor"), întru legăturile sale post-mortem cu Canada. Şi un poem de Ion Stratan: „Preţul sângelui a scăzut ..."
Ştefan Caramfil, naturalizat canadian, a vorbit despre moravuri vechi şi noi. Umorul e un bun liant uman.
Este admirată expoziţia de ştergare şi icoane, toate aduse de participanţii români. Evident, este şi un bufet bine dotat, „cuisine roumaine".
O pictoriţă anglofonă îmi zice: „Acum am înţeles ce importanţă au la voi icoanele. M-au emoţionat. Voi prin icoane comunicaţi cu cerul."

8. Acest destin este un mister

Îi cer unui însoţitor să mă conducă într-o rezervaţie de indieni. Vreau să văd „pieile roşii".
El refuză să mă conducă. Îmi spune: „Îţi vei face o impresie proastă şi despre ei, şi despre America. Rezervaţiile de amerindieni oferă un spectacol jalnic, lamentabil. Ei, băştinaşii, nu mai sunt cei pe care îi vezi în filmele despre pieile roşii. Au decăzut cu toţii. Sunt trândavi, sunt beţivi, se droghează, trăiesc în promiscuitate."
El îmi vorbea sincer şi derutat. Nu-şi dădea seama că el, omul alb, ascunde o culpă inconştientă pentru că amerindienii au ajuns în această stare.
Au decăzut, se droghează, beau. Sunt oameni care au ieşit din istorie. Nu toate ieşirile din istorie duc în rai.
Dar eu insist, eu vreau să-i vizitez, eu am ce învăţa de la oamenii care ies din istorie, de la cei sortiţi neantului. Aceştia ştiu un secret despre neant, pe care nu-l ştie nimeni altul.
Un şef de trib învins, interpretând vremurile, zice:
„Şi albii au să dispară la rândul lor. Poate chiar mai devreme decât celelalte triburi. Continuaţi să vă otrăviţi viaţa ... Dar, în declinul vostru, o să străluciţi puternic - înflăcăraţi de puterea Domnului care v-a adus în această ţară - şi care a îngăduit să stăpâniţi peste această ţară şi peste omul roşu. Acest destin este un mister pentru noi."
M-a cutremurat această mărturisire.
Vorbesc cu Sylvie Bergeron, preşedinta Asociaţiei Scriitorilor din Estrie - Quebec. Ea provine din strămoşi amerindieni, pe linie paternă. Faţa ei are trăsături amerindiene. Are şi o gravitate aparte , ca omul cu un cont nerezolvat cu istoria. Îi zic:
„Pentru mine amerindian înseamnă pecetea unei nedreptăţi de proporţii vaste, cosmic-inumane."
Răspunde sobră:
„Dacă nu-i măcelăreau europenii, se măcelăreau ei între ei. Războaiele şi jaful şi măcelul, asta-i istoria."
Culpa omului alb este păcatul lor originar pe care nepoţii îl preiau tot mai abstract, tot mai poveste... Iar ultimii instalaţi aici, în Canada, nici nu mai simt culpa albă, eliminarea triburilor primitive, vidarea terenului. Ei vin pe teren „curăţit".
Iar predicţia omului roşu (căci nu e blestem, ci este predicţie şi avertisment) se adresează tuturor:
„Poporul meu a ieşit din istorie ... Dar popoarele sunt făcute din oameni ... Poate că totuşi suntem fraţi ... Veţi muri şi voi, veţi ieşi şi voi din istorie; dar înainte de moarte, veţi străluci puternic!"

9. „Partir c'est mourir un peu ..."

Doctorul Grosu îmi zice deodată: Eu nu mă mai întorc în România. Am fost la biroul de emigrare. M-au acceptat, mi-au dat ajutor social, casă şi masă. Transmite la Bucureşti acest pachet de scrisori, familiei mele. În fiecare zi, le-am scris câte o scrisoare.
El este înalt, puternic şi are lacrimi în ochi. Lumea Nouă este suferinţă contra suferinţă.
Iau emoţionat pachetul de scrisori. Suntem pe o peluză cu frunze roşii, căzute din arţarii Canadei.
Azi mă sună o doamnă de la Agenţia de voiaj din Montreal; ea spune: „Domnule, aveţi rezervat loc spre Bucureşti, pentru data de 18 octombrie. Confirmaţi rezervarea sau mai rămâneţi în Canada ?"
Zic: „Confirm; mă întorc în România, doamnă."
Ea repetă întrebarea cu seriozitate: „Chiar plecaţi pe data de 18 octombrie ?"
„Da, doamnă."
„În cazul că vă răzgândiţi, să ne anunţaţi."
„E sigur că mă întorc în ţară, doamnă."
De ce mă întorc ? Iată o întrebare la care n-am răspuns niciodată. Oare de ce mă întorc ?

Quo vadis, române din Sydney ?

A.VINTILĂ BOGDAN
- Sydney, Australia -
(Din „Buletin de informații" al Asociației Române din Australia, Sept. - Oct. 1995)

Deşi am parcurs mai mult de-o jumătate de deceniu de la începuturile prăbuşirii comunismului, întrebarea „încotro mergem" continuă să rămână actuală. Actualitatea ei, însă, nu se rezumă numai la recenta etichetare a Comunității românilor din Sydney, făcută de Dl. Gabriel Giurgiu, redactorul Televiziunii Române, că am fi cea mai învrăjbită comunitate din diaspora. Ci se referă mai ales la faptul că unii români îşi pierd identitatea în labirintul căutărilor. Şi este trist.

Franța, scrie domnul Suțu, fie că ai rămas român, ori te numeşti francez, tot nu mai eşti binevenit. Iar Francezul va continua să te întrebe, „cine este sau ce poate să fie acest român care ne jenează ?": un om care a suferit sub regimul comunist (oricum aceşti români sunt prea mulți în Franța), un spion, un țigan, un securist, un terorist ?

Cât de privilegiați suntem cei ce am ales Australia în comparație cu românii stabiliți în Franța sau în alte țări

Dealuri transilvane

de D.Bugariu-Petre, Sydney Australia

Cu atât mai trist că deşi ştim răspunsul, drumul pe care trebuie să mergem, totuşi, perseverăm să navigăm împotriva vântului. Fără cârmă, ne pierdem coordonatele. (...) În disperarea naufragiului sufletesc, căutăm vinovați. Şi-i găsim: de la cel mai mic şi slab, până la parlamentarii României şi ai Australiei.

Recent am citit în „Cuvântul românesc" un material semnat de domnul Radu Negrescu-Suțu, stabilit în Franța din 1977, intitulat: „Despre a fi sau a nu fi român". Foarte convingător, susține păstrarea legăturii noastre cu trecutul, adică să rămânem şi români. Nu-i condamnă nici pe cei care se declară francezi. În

europene ! Dar câți dintre noi îşi fac timp să aprecieze mulțimea binefacerilor de care ne bucurăm ? Considerând că-mi fac datoria, îmi iau permisiunea să repet câteva dintre ele, îndeosebi binefacerile legate de statutul „de a fi sau a nu fi australian", mai ales că, recent, Guvernul Australiei a declarat anul 1999 - „Anul Cetățeniei".

Aşa după cum ştim, Guvernul Australiei ne invită călduros şi insistent să îmbrățişăm şi cetățenia australiană. Legile Australiei ne dau dreptul să ne păstrăm şi cetățenia română. Cu toate insistențele guvernului, de frică să nu-şi piardă cetățenia română,

se opresc la statutul de „rezident permanent". De ce s-o facă, se întreabă dânşii, dacă au aceleaşi drepturi, ba mai mult, scapă şi de a merge la vot ? De altfel, mulţi din această categorie au venit cu lecţia „drepturilor" învăţată încă din ţară, şi nu oricum învăţată, ci de nota 10.

Este interesant să notăm că mulţi români, care n-au fost acceptaţi în Europa Vestică, respectiv şi în Franţa, au venit în Australia numai ca să poată obţine cetăţenia australiană, ca apoi să se reîntoarcă de unde au venit, cu toate drepturile unui australian. Unii dintre ei s-au întors chiar şi cu grade post-universitare, cu burse studenţeşti, ori pensie pe viaţă, fără să fi ridicat măcar un deget pentru Australia. Ce caritabilă ţară!

Spre mândria noastră, a tuturora, majoritatea românilor au ales drumul ce ne onorează. Sunt australieni recunoscători, încadraţi activ în societatea acestei ţări binecuvântate, stimaţi şi respectaţi în primul rând pentru că sunt români şi apoi pentru că sunt şi buni australieni.

Şi tot după cum ştim, în Australia nimeni nu se întreabă, aşa cum face francezul, cine suntem şi de ce am venit să-i „jenăm". Ci dimpotrivă, Guvernul Australiei, prin politica sa multiculturală încurajează păstrarea şi promovarea etnicităţii noastre, fără să ne ceară recunoştinţă ori să ne întrebe ce şi cât dăruim în schimb. Acordându-ne dreptul de a ne păstra etnicitatea şi sprijin financiar în acest sens, se subînţelege că ne vrea să fim români demni de origine, iubitori de ţară şi de neam, că numai aşa ne respectă străinii şi avem credit că putem fi şi buni australieni.

Drumuri
de D. Bugariu-Petre, Sydney Australia

Am făcut această introducere lungă, pentru care îi cer scuze cititorului, pentru a realiza că nu avem motive să nu ştim încotro mergem. Dar, din păcate, unii căutăm motivele cu lumânarea şi „rătăcirea" este inevitabilă.

Nu ştim dacă domnul Gabriel Giurgiu are sau nu are dreptate. Noi nu am cutreierat în lung şi'n lat comunităţile române din America şi Europa pentru a putea face comparaţie. Oricum n-a fost politicos să ne facă morală în casa noastră. Dar ştim că nici nu ne putem lăuda. În comunitatea noastră încă planează atmosfera războiului rece. Armele pe care le uzăm au rămas aceleaşi. Astfel, continuăm să ne acuzăm că am fost ori că suntem comunişti, folosind cuvinte mari şi grele, care nu fac bine nimănui. Nu ştim care dintre noi suntem mai mari patrioţi: cei care scriem cuvântul România cu „a" sau cei care îl scriem cu „u", cei care scriem cuvântul român cu literă mare sau cei care scriem cu literă mică. Nu ştim care dintre noi am făcut mai mult pentru comunitate şi pentru sfintele biserici: cei vechi ori cei noi veniţi, bătrânii sau tinerii (...)

Unii dintre noi, fără să avem simţul măsurii, ne atribuim roluri sociopolitice cu implicaţii grave pentru România şi chiar pentru Australia. Noul venit, îndeosebi tânărul, dezorientat dar entuziast, cade uşor fie în extremă de stânga fie în extremă de dreapta. (...)

Un tânăr român, vorbind în cadrul emisiunii „Dateline" din seara zilei de 21 mai 1995, a declarat „eroic" că a părăsit România - riscându-şi viaţa - deoarece „România este o ţară fără viitor". Cutremurătoare mărturie!

Nu mai puţin cutremurătoare sunt şi mărturiile cuprinse în materialul „Un comitet de tineri!" publicat în „Buletinul de informaţii" al A.R.A. din septembrie, anul trecut: „Ţara ne-a respins", „Ne-am simţit înşelaţi şi marginalizaţi", „Nimeni acolo nu are nevoie de noi".

România nu s-a „descotorosit" de tineri şi de cei mai puţin tineri pentru că ar fi o ţară fără viitor. România are viitor şi viitorul ei sunteţi voi, tânăra generaţie; „viitor de aur", cum ne place să spunem. Când Guvernul Chinei comuniste şi-a liberalizat graniţele, permiţând la zeci de mii de tineri să se stabilească în Vest, a fost convins că jumătate din ei se vor reîntoarce cu timpul acasă şi că a doua jumătate vor rămâne şi chinezi. Care tânăr român şi nu numai tânăr, nu-i doreşte României un miracol economic ca şi al Chinei ? „La trecutu-i mare, mare viitor!"

„Sângele apă nu se face".

Un înger cu aripi de pământ

T.COSTIN

În iulie 1991 opinia publică românească era zguduită de o crimă monstruoasă. Un tânăr, student la Politehnica din Iaşi, era ucis bestial la Brăila, unde se afla în vacanţă, de un ins de aceeaşi vârstă, fiul unui fost colonel de miliţie. Motivele crimei, ca şi comportarea victimei au părut, de la bun început, ciudate. S-au auzit glasuri pentru care crima avea un aspect politic. Explicaţia ei imediată este mai degrabă „izbucnirea instinctului primar agresiv". Moartea lui Ronald Gasparic, născut la 23 aprilie 1970, a fost interpretată de mulţi ca o jertfă, generând un sentiment de solidaritate şi totodată revoltă împotriva procedurii judecătoreşti, greoaie. Cercetarea criminalului s-a lăsat aşteptată, procesul a durat considerabil, în ciuda intervenţiei explozive a unor ziare. Criminalul avea să fie, în sfârşit, condamnat la 18 ani închisoare.

R. Gasparic (dreapta) cu fratele său

Comportarea lui Ronald Gasparic, poet precoce, foarte talentat, a fost şi ea destul de stranie, dând astfel naştere la speculaţii. Victima nu s-a apărat în faţa unei agresiuni sălbatice, nici nu a încercat să fugă. Bătut feroce, studentul s-a refugiat în ghereta unui portar, pe care a părăsit-o la scurt timp, dar nu pentru a-şi înfrunta agresorul, susţinut de patru complici. „Aşa a apărut, ulterior, presupunerea că motivul real ar fi o întreţesere trans-umană de planuri. Şi că el ar fi consimţit la moartea sa.", scrie dl. Vasile Andru în prefaţa - evocare a celui de-al doilea volum al poetului, Universul oblic, apărut la Editura Princeps (Iaşi, 1995).

Tânărul poet, care a debutat la 11 ani, a avut un evident presentiment al morţii („De-atunci în fiecare zi îmi fac mormântul", citim într-o poezie scrisă în copilărie). Ca şi în cazul lui Nicolae Labiş sau al Iuliei Haşdeu, în general, ca la toţi creatorii dispăruţi prematur (să fie o regulă ?), se poate observa cu claritate ritmul alert al existenţei lui Ronald Gasparic, dorinţa de a arde etape. Foarte dotat intelectual, cu o cultură remarcabilă, care transpare din versurile sale, Ronald Gasparic a trăit cu înflăcărare fiecare clipă a vieţii sale. Imaginea timpului, recurentă în poezia sa, sintetizată de titlul unui ciclu din volumul de faţă, Secunda Universului Oglindă, sintetizează propensiunea spre devorarea lacomă a cronologiei interioare.

Scrisă de un om dotat cu sensibilitate religioasă, poezia aceasta, din care nu lipsesc totuşi unele stângăcii ale vârstei, nu este atât o interogare a universului ce se lasă cu greu descifrat, cât o suită de constatări, cele mai multe tulburătoare prin caracterul lor de viziune coşmarescă, instaurată treptat. Iată poemul intitulat Uşa, semnificativ pentru imaginarul terifiant pe care autorul pare a-l convoca cu sânge rece: „UŞA era închisă. Nu aveam cum să intru în casă. / Era foarte greu dar nu imposibil. M-am aşezat pe scări. / Uitându-mă în pământ, cu ochii închişi am zărit începutul şi sfârşitul. / Am coborât capul şi am coborât încet sub pământ."

Există în poemele lui Ronald Gasparic o febră raţională. Încercarea sa de a cuprinde sensul existenţial primordial mai puţin prin extensie sentimentală, cât prin apropierea de tip raţional e evidentă în textele împlinite. Chiar şi temele specific liricii adolescentine, care nu lipsesc, sunt tratate de la o anumită înălţime meditativă. Poezia erotică parcurge dorinţa de transcendere a sentimentului în faţa simbolurilor universale, sugerate de altfel cu firesc desăvârşit (vezi poemul M-aş întoarce). Poetul este „un înger cu aripi de pământ". Contextualizat, versul său semnifică dorinţa fermă de materializare a intuiţiilor, a speranţei, a iluziei, a credinţei. Ronald Gasparic este un poet cu o uriaşă chemare spre concreteţe, iar versurile sale, subscrise acestei viziuni, rămân mereu remarcabile, ca această îmbrăţişare cu intenţie de artă poetică, dovada unui mare talent, sfâşiat înainte de a se împlini: „Îmbrăţişarea mea e atât de veche/ Înainte ca tu să te naşti,/ Şi a trebuit atâta timp ca tu să o simţi,/ Să ştii că fericirea este încercarea/ pornirii de a învia// Iar de vei veni la mine am să-ţi spun:/ - A trecut atâta timp/ Ca să-mi cuprinzi iubirea/ Aşa cum genele cuprind lumina amintirii mele."

În sudul Indiei.
Botezul unui copil de indieni ortodocşi.
Cu dr. Geervaghese Mar Osthathios, Mitropolit de Niranam..
În dreapta: scriitorul Vasile Andru

Popas la creştinii din India

Ianuarie 1996, Vasile Andru

- După 15 secole, ortodoxia orientală iese de sub anatemă -
Îi voi vizita şi pe creştinii din Malabar. Sunt mulţi ortodocşi în India. Sunt circa treizeci de milioane de creştini, dintre care circa trei milioane ortodocşi. Vreau să-i întâlnesc.

În prima călătorie, în 1992, am făcut popasuri la biserici creştine din India. Acum însă voi călători în condiţii noi. De ce noi ? Iată de ce: în 1993 s-a ridicat anatema de pe creştinismul ortodox oriental. Deci în 1992, când i-am vizitat, eu vizitam nişte eretici ... Erau şi ei ortodocşi, oficiau slujbe frumoase, făceau cruce, îngenuncheau, făceau liturghia Sf.Iacob sau chiar a Sf.Vasile (unele comunităţi)şi a lui Ioan Gură de Aur, dar erau ... „eretici". Nu m-am complexat eu pe acest motiv, pentru că ştiam că creştinismul oriental, chiar dacă era ţinut sub anatemă până atunci, el avea curăţenia lui, era închinare către Hristos, după tot tipicul obişnuit.

Anatema aceasta în sfârşit s-a ridicat, după cincisprezece secole. Şi iată că acum eu voi vizita nişte fraţi ortodocşi în toată puterea cuvântului, care nu mai sunt eretici. E bine că am trăit s-o vedem şi pe aceasta şi că o întreagă masă creştină a scăpat de sub anatemă şi mă voi duce deci mult mai degajat la aceşti oameni. dar vă repet că şi în prima călătorie la creştinii din India, tot degajat am fost, deşi ei erau „eretici" pe atunci, dar ei îşi arseseră probabil de mult erezia din moment ce, iată, s-a decis scoaterea de sub anatemă.

Îndreptarea aceasta are nişte repercursiuni mai mari. Nu numai noi am ridicat anatema, ci şi ei, creştinii ortodocşi orientali, au ridicat anatema pe care o aruncaseră pe noi ! Căci doi oameni când se ceartă, ştiţi cum e, se anatemizează reciproc ! Deci pentru ei, noi eram ereticii ! Iată că nu mai suntem eretici nici noi cu această ocazie ! Aţi văzut ? Câştigul e dublu.

Mă întrebaţi: „Cum a survenit acel moment de despărţire brutală între ortodocşii din Orient şi noi, ortodocşii post-bizantini. A intervenit după sinodul al IV-lea de la Calcedon. Au fost deci primele sinoade la care au participat toţi şi s-au înţeles bine: sinodul I de la Niceea în 325, apoi sinodul de la Constantinopole, sinodul de la Efes şi vine sinodul de la Calcedon (în 451) şi acolo a fost ruptura.

S-a petrecut în urma unei erezii, pentru că de multe ori sinoadele erau convocate pentru a se pune la punct metodologia în faţa ereziilor. La începutul creştinismului erau erezii, adică oameni care aveau alte păreri despre divinitate şi veneau să-şi exprime părerea şi găseau nişte adepţi care îi urmau.

Ce erezie s-a născut în acel secol V ? S-a născut erezia monofiziţilor, când s-a spus, după Eutimie, că Hristos nu are două atribute - divin şi pământean - ci numai unul divin.

Ortodoxia consideră că Hristos are <u>hypostasis</u> şi <u>physis</u>, adică este şi persoană şi este şi natură. <u>Hypostasis</u> înseamnă deci „chip divin, persoană divină", <u>physis</u> înseamnă „natură", adică cu care s-a întrupat, a avut deci prezenţă istorică. Monofiziţii ziceau: Nu, nu are decât chip dumnezeesc; tot ce <u>am văzut</u> noi a fost doar un mod ca divinitatea să-şi arate mesajele şi planul către omenire, dar EL nu a avut niciodată natură, ci numai dumnezeire.

Iată ideea de la care a început o ceartă. Şi atunci s-au separat. Cei ce au zis că Hristos este numai Dumnezeu au fost orientalii. Grecii (şi ortodoxia de axis grecesc) susţineau firesc că Hristos are şi dumnezeire şi natură, adică a fost şi istoric, a fost o persoană istorică. Această ceartă a separat Orientul. Ortodoxia din Antiohia, Armenia, Siria, Egipt, Etiopia, India s-a numit <u>necalcedoniană</u>. Necalcedoniană, adică ruptă după sinodul de la Calcedon. Am şi numit bisericile care s-au separat atunci. Este vorba de biserica antiohiană care este foarte mare, de biserica siriană, biserica Malabar din India - biserică mare, cu milioane de rugători, biserica coptică din Egipt (copţii care erau foarte fideli urmaşi ai lui Hristos - se spune că Hristos a şi lăsat cel puţin una din Evanghelii în limba coptică).

Atunci aceste comunităţi s-au separat de creştinismul roman şi bizantin.

Fiecare ruptură are şi un substrat politic. Pe lângă că exista tenta teologică (că ei spuneau că Hristos are numai chip dumnezeesc nu şi physis, nu şi natură umană) era tenta politică, adică orientalii voiau să scape de greci, nu-i mai sufereau pe greci, care erau imperialişti pe atunci, voiau hegemonia, sub simbol roman, evident; ficţiunea unui imperiu roman a continuat prin greci, prin germani şi, mai târziu, prin ruşi. Creştinismul le servea acestor imperialişti, le dădea un ascendent psihologic puternic.

Întotdeauna există un substrat politic în rupturi, ca şi în ruptura mare dintre ortodoxie şi catolicism, care a început în sec. VIII, după sinodul al VII-lea de la Niceea (în 787), când occidentalii, în replică, au făcut un conciliu (deci în Occident nu s-a numit <u>sinod</u>, căci sinod e termen grecesc; au luat termenul <u>conciliu</u> care este latinesc şi care acelaşi lucru înseamnă: adunare universală; iar noi spunem <u>sobor</u> prin ruşi). Şi operaţia a fost tot politică, adică au vrut să aibă supremaţia. Occidentalii au zis atunci că bizantinii sunt eretici. Iată cum apar rupturile: au şi substrat politic. Cine avea supremaţie religioasă, sigur avea influenţă psihologică asupra planetei, controlul planetei.

Faptul că în 1993 s-a ridicat anatema de pe ortodoxia orientală este foarte îmbucurător, este un mare pas pentru unificarea religiilor, şi cândva se vor unifica şi bisericile ortodoxă şi catolică. Acum, împăcarea ortodoxiei bizantine cu cea orientală, izbândă a ortodoxismului (adică a dreptei opinii, a dreptei măriri) aduce încă un avantaj de ambele părţi: introducerea reciprocă, în calendare, a sfinţilor anatemizaţi altădată. Noi vom introduce sfinţi care au fost alungaţi din calendare, de-ai ortodocşilor orientali, iar ortodocşii orientali vor introduce sfinţi greci, sfinţi români (pe Ştefan cel Mare, pe Calinic de la Cernica). Este un lucru extraordinar să fie pomenit un sfânt român în toată lumea. Iată o dreptate care se face şi care este sănătoasă pentru speţa umană.

Deci acum voi vizita nişte neeretici şi la întoarcere vă voi povesti cum arată aceşti neeretici ...

A fost dramatică lupta pentru ridicarea anatemelor. Nu s-a petrecut brusc, într-un singur an. În '93 a fost finalizată, dar ea a durat. De ani de zile s-a discutat ridicarea anatemei şi Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie mi-a relatat de câteva ori despre speranţele şi eşecurile acestor întâlniri. Înalt Prea Sfinţitul Antonie a reprezentat ortodoxia română la aceste întâlniri cu mare competenţă şi chiar a avut un cuvânt greu de zis în faza finală şi un argument de suflet, care a atârnat în balanţa discuţiilor. Şi iată, după cincisprezece secole s-a reuşit apropierea sferelor geografice şi spirituale.

GENEALOGIE BUCOVINEANĂ
EVOCARE - Octav Vorobchievici

Manuela Nicolae - Posescu
Bucureşti, 24 mai 1990

Nu pot evoca personalitatea bunicului meu Octav Vorobchievici fără să mă afund pentru câteva clipe în negura vremii, ca să fac să renască aici generaţiile de bucovineni care i-au precedat. Îi văd aievea, toţi înalţi şi frumoşi, cu fruntea lată şi ochii strălucitori, aşa cum apar în imaginile deloc îngălbenite de vreme, începând cu Ioan Vorobchievici, protopop de Rădăuţi, mort către 1780, înmormântat în Mănăstirea Suceviţa, care ne priveşte, ţinând în mână o carte, dintr-un impunător tablou.

Profesorul Traian Larionescul, eminentul nostru genealog şi heraldist, corespondent al Academiei internaţionale de heraldică de la Geneva, şi-a consacrat, cu imensă dăruire şi pasiune, ultimii ani ai vieţii, întocmirii arborelui genealogic al familiei Vorobchievici, cu atât mai mult cu cât bunica sa era o Vorobchievici.

În jurul anului 1740 a coborât din Lituania şi s-a stabilit în Bucovina de nord prima generaţie înscrisă pe documentul prof. Larionescul, şi anume Sluski Mlaca de Orobco şi un frate al său, preotul Ioan Vorobchievici, despre care am amintit. Acel Mlaca de Orobco se înrudea prin alianţă cu familia Jagello, iar cercetările prof. Larionescul ajunseseră până la Vladislav al II-lea Jagello, regele Poloniei şi Ştefan cel Mare, din arhivă în arhivă, în biserici şi mănăstiri, pe urma documentelor îngălbenite de vreme şi de uitare ...

<u>Arborele genealogic</u>

Primele generaţii au fost formate în special din feţe bisericeşti (din 51 de membri ai generaţiilor II - V, 21 au fost sigur preoţi în Bucovina), aparţinând de Mitropolia Bucovinei şi Dalmaţiei. Ei şi-au sârbizat numele, trecând prin variante, ca: OROBKIEWICZ, WOROBKIEWICZ, VOROBCHIEVICIU şi, în fine, VOROBCHIEVICI.

Enciclopedia „Cugetarea" - Lucian Predescu, 1940 - citează 5 Vorobchievici, şi anume:

- <u>NESTOR</u> (1838 - 1902), scriitor, preot în Cuciur Mare şi Protopop al Judeţului Cernăuţi;
- <u>ISIDOR</u> (1836 - 1903), preot, scriitor şi compozitor, profesorul lui Ciprian Porumbescu la Conservatorul din Cernăuţi, autorul unei mari opere literare şi muzicale; a scris primul manual de armonie muzicală în limba română - Cernăuţi, 1869;
- <u>IPOLIT</u> (zis Ipolit Rădăuţeanul, 1849 - 1939), licenţiat în filosofie la Viena, episcop la Rădăuţi, Doctor Honoris Causa al Facultăţii de teologie din Cernăuţi, a condus mai mult timp arhidieceza Bucovinei;
- <u>EUGENIU</u> (1863 - 1908), fiul lui Isidor, licenţiat în teologie la Lemberg, profesor de religie la Institutul teologic din Cernăuţi; s-a călugărit, sub numele de Emanuil;
- <u>OCTAVIAN</u>, cel pe care îl evocăm astăzi şi despre care vom vorbi mai pe larg.

Marile biblioteci din Bucureşti păstrează o parte din lucrările acestor cărturari, precum şi ale lui <u>IACOB</u> Vorobchievici (1815 - 1857), licenţiat în teologie la Viena, profesor de religie. Poate că în Cernăuţi mai există strada „Vorobchievici", dacă furtunile istoriei nu i-au schimbat numele.

Din păcate, aşa cum stă în firea lucrurilor, prin fiicele născute şi căsătorite, numele Vorobchievici este pe cale să se stingă. Astăzi, la a X-a generaţie de la Mlaca de Orobco, numai o ramură mai poartă (probabil) numele, prin nepoţii lui Traian Vorobchievici, aflaţi în Germania şi despre care nu cunosc dacă au urmaşi.

Octav Vorobchievici a venit pe lume la 19 aprilie 1896, la Bîrlad, pentru ca, aşa cum ar spune marele poet şi cărturar, prietenul şi ministrul său plenipotenţiar la Lisabona - Lucian Blaga - să întrerupă o clipă eternitatea.

Pornind de la Sluski Mlaca de Orobco, descendenţii care duc în linie directă la Octav Vorobchievici sunt: <u>TIMOFEI</u>, preot în Luca pe Nistru, născut pe la 1750; <u>TEODOR</u> (cca. 1770 - 1837), preot; <u>CONSTANTIN</u> (1810 - 1856), preot; <u>NESTOR</u> (1838 - 1902), bunicul lui Octav, preot la Cuciur Mare şi Protopop de Cernăuţi. Fiul acestuia, <u>CONSTANTIN</u> (1866 - 1908), după ce şi-a luat doctoratul în litere şi filosofie la Cernăuţi, a venit la Bârlad ca profesor de liceu, căci inima îi bătea de mai multă vreme pentru o copilă blondă, înăltuţă, cu ochii verzi, Aristeea Manoliu, care i-a devenit soţie. Aşa se face că fiul lor - Octav - a venit pe lume la Bârlad. Puţin mai târziu, modest, profesorul Constantin Vorobchievici s-a mutat la liceul din Ploieşti, deşi Ministerul Instrucţiunii Publice insistase în a-i oferi o catedră în Capitală.

Fascinația țării natale

Copilul Octav Vorobchievici și-a petrecut primii ani din viață în casa preotului Nestor, bunicul lui de la Cuciur Mare, iar peisajul copleșitor prin frumusețe și măreție al Bucovinei n-au putut întrece niciodată tot ce a văzut în peregrinările lui în toate zările lumii. Dar să-l lăsăm să povestească singur:

„Care alte încercări, care alte școli, ar fi putut ciopli în mine - dintr-u început - lespezi mai temeinice ? Și totuși lipsea una. Avea să mi-o dea tata - bucovineanul - alături de bârlădeanca lui când - la Ploiești - după ce urcasem anii copilăriei, mă apropiam de treptele înflorite ale adolescenței. Împlinisem douăsprezece primăveri. Într-o duminică însorită de august - anul 1908 - tata, mama și fratele meu Victor, mai mic decât mine, am plecat la Brașov cu mașina. În preajma gării Predeal, lângă frontieră, tata ne-a luat pe cei doi fii de umeri și - urmați de mama - ne-a îndepărtat de urechile indiscrete. După ce a făcut gestul semănătorilor peste înaltele cuprinsuri, ne-a spus: „Fiilor, ce vedeți voi e Brazilor începutul Ardealului. Iar când zic Ardeal, zic toate pământurile locuite de români și când zic pământurile locuite de români, vă poruncesc, copii, când veți fi mari, să trăiți, să munciți ca pietrele de hotar să ajungă acolo unde se cuvine să fie pretutindeni." Tata, peste câteva luni a murit. A fost cuvântul lui, a fost porunca pe care ne-a lăsat-o mie și fratelui meu ca s-o împlinesc în cursul vieții. Și, într-un fel am împlinit-o. (...)

Mama, Aristeea Manoliu, merită remarcată prin câteva rânduri. În 1923, ea a cunoscut, la legația noastră din Paris, pe părinții reginei Suria, soția regelui Afganistanului. Aceștia au determinat-o să-i însoțească la curtea suveranului, pe lângă regină, pentru a o îndruma asupra manierelor și îmbrăcămintei femeilor europene. Tânăra regină - mahomedană - încă nu apăruse descoperită în public. Mama a acceptat oferta. Avea atunci 47 de ani. În 1927 avea să însoțească pe suverani și suita lor într-o impresionantă călătorie prin India - Egipt - Italia - Franța - Anglia - Germania - Polonia - Rusia - Turcia. Anul următor, la înapoierea în Cabul, poporul s-a revoltat împotriva tentativelor de modernizare a vieții, inspirate de reformele lui Kemel Ataturk. Monarhul, cu familia, a fost nevoit să se exileze în Italia.

Sub titlul „Caravana afgană", mama și-a scris amintirile celor 5 ani trăiți în lumea afgană. Din păcate, după moartea ei în 1940, manuscrisul s-a pierdut."

În 1914, când a izbucnit primul război mondial, Octav Vorobchievici avea 18 ani. Fără preget, deși avea înclinații artistice - literare și muzicale - a intrat în armata întregirii neamului, cu dorința de a urma cariera armelor. A fost soldat în linia întâi. În 1916 purta întâia tresă de ofițer și puțin după aceea cădea rănit grav. Iată ce povestește:

„După primele zile de război am fost la București. Și astăzi mă văd, singur, în așa zisul salon de răniți, cu o schijă în coapsă, cu piciorul drept smuls din bază. Mama, la căpătâiul meu, ascultând pe doctorul militar „... Copilul dumitale trebuie să-și piardă piciorul drept. Mâine o să i-l amputăm!" Iar mama: „Doctore, așteaptă să aduc un specialist!" și într-adevăr, după ce specialistul a venit a doua zi, m-a întors pe toate părțile, m-a obligat la toate suferințele fizice, a spus: „Să mai amânăm câteva zile ... " Și operația nu a mai fost necesară. A fost partea ei de război, partea de război a văduvei mele mame, alăturea de copilul care împlinea porunca tatălui său ...

Mi-aduc aminte că asupra acestui fapt a intrat în așa zisul salon marele nostru Enescu. Am auzit un Traumerei cum nu mai auzisem niciodată, apoi un menuet. Atunci am știut că mă voi face bine. Câteva minute mai târziu a intrat pe ușă fratele tatălui meu, preot în Siret. S-a apropiat de patul meu și mi-a spus: „Octave, duminică mă duceam la slujba bisericească; m-a uimit prezența în jurul bisericii din Siret a mulțimii de țărani în costume albe: Părinte, la Mihăileni toată noaptea au sunat clopotele ... După terminarea slujbei, am trecut hotarul, m-am agățat de trenuri, am ajuns la București, am aflat că ești în spital și iată-mă la căpătâiul tău. Trupele române au trecut prin 18 frontiere granița. Tu ne faci o cinste neînchipuită tuturor. Când am să mă întorc înapoi am să trec pe la mormintele lor și am să trec și pe lângă cei vii și am să le spun că te-am găsit la București ... " S-a lăsat în genunchi la capătul patului meu și el, preot, fratele tatălui meu, mi-a sărutat mâna. Este o amintire care mi-a lăsat pentru tot restul vieții nesfârșite îndatoriri."

Peregrinări departe

În 1928 Octav Vorobchievici absolvă Școala Superioară de Război din București, șef de promoție și este trimis, în urma unui concurs, la Paris, unde absolvă cu brio cursurile Școlii Superioare de Război. Ulterior, ca maior, funcționează în Marele Stat Major al Armatei române. Dar pasiunea și talentul pentru scris îl captează din ce în ce mai mult și astfel văd lumina tiparului în perioada 1931 - 1943: „Doi ani de garnizoană la Paris", „Între Verdun și Luminișul Armistițiului", „Hotar de țară", „La noi în Bucovina", „Polonia - vecina necunoscută de la miazănoapte", „Banatul", „Omul primei linii", „Cantonament în Ucraina" și altele, în paralel cu fructuoase colaborări, ca redactor, la reviste de literatură și militare.

În 1937 este trimis observator militar al războiului generalilor din Spania, apoi atașat militar al României în Portugalia și, după un an, în Spania. Din 1938 și până la 1 sept. 1940 este atașat militar în Germania. Întreagă această perioadă a diplomației este reținută în lucrarea aflată în manuscris, sub titlul „Hotare și măști",

structurată în 3 volume, precum urmează: Vol I - „Războiul generalilor spanioli - misiune specială la fața locului"; Vol. II - „Cu Lucian Blaga în Portugalia"; Vol III - „Urmărirea în România a generalului Canaris - șeful serviciului secret militar hitlerist și predarea lui autorităților de la București."

Din iunie 1940 este cel mai tânăr colonel din armată și devine Membru corespondent al Academiei de Științe, secția militară. Foarte puțini din prietenii apropiați au știut acest lucru, căci din modestie nu a povestit nimănui ...

La declanșarea celui de al doilea război mondial se află la datorie în fruntea unui regiment și apoi a unei brigăzi de infanterie. Trece Prutul și luptă până la încheierea păcii, în 1945, după care este trecut în rezervă.

Pătimiri

În martie 1951 este arestat și anchetat în stare de arest, iar în 1953 este condamnat de justiția stalinistă la 20 de ani temniță grea, sub acuzația absurdă de „criminal de război", pentru lupta de pe frontul de răsărit. Este amnistiat în nov. 1955, dar în feb. 1956 i se redeschide procesul, sub acuzația de „dușman al clasei muncitoare". Tribunalul militar, după o scurtă analiză, îl scoate de sub acuzație, îl achită și îl repune în toate drepturile civile și militare. La aceasta, o contribuție mai mult decât importantă a avut-o fidelitatea dusă până la sacrificiu a subalternilor săi Petre Berneagă și Niculae Alexandrescu. Primul s-a prezentat la Tribunalul Suprem îndată ce a aflat de arestare, a luat contactul cu procurorul anchetator și i-a explicat ce fel de șef îi fusese colonelul Octav Vorobchievici. Și-a girat numele și libertatea, a pledat din tot sufletul și a refuzat să plece până nu a căpătat asigurarea că întregul caz va fi cercetat cu toată seriozitatea și dreptatea. Cel de-al doilea, fostul adjutant, s-a lăsat torturat în închisoare de nenumărate ori, pentru ca să-și apere fostul comandant. A refuzat să depună mărturie mincinoasă pentru a scăpa și a fi liber. Astfel c. drama de a fi obligat la 5 ani de temniță grea, i-a dat bunicului meu și mângâierea de a afla că pe lume există și oameni adevărați.

În 1968 Ministerul Forțelor Armate îi conferea col. rez. Octav Vorobchievici „Virtutea Ostășească cl. I" ...

Retras la Roșiorii de Vede - Teleorman, el și-a consacrat ultimii ani ai vieții - 30 la număr - până la 7 aprilie 1987, în exclusivitate scrisului și, evident, lecturilor. Cele aproape 6000 de pagini de manuscris finisat și alte câteva mii de file de caiet, note, observații, însumând 16 volume cuprinzând mai multe genuri literare (Istorie - diplomație - memorialistică - 3 vol.; 2 romane; Maxime și cugetări militare - 2 vol.; Poeme - 4 vol.; Proverbe -1 vol.; Literatură pentru copii - 2 vol.; și altele) așteaptă să vadă lumina tiparului.

Hotare și măști

În legătură cu lucrarea de istorie - diplomație - memorialistică, intitulată „Hotare și măști", el spune: „Ca și manuscrisul pierdut al mamei, notările mele conturează realități necunoscute în școală. Una din învățăturile reținute de anii mei mulți, confirmă că istoria se repetă necontenit și vai de cei care nu-i cunosc anticipările, lăsându-se călcați de roțile ei, etern aceleași. Încerc aici o sumară trecere în revistă a câtorva personaje, din prea multele de care îndatoririle servirii țării au trebuit să mă apropie în anii crânceni și a căror portretizare va cere încă mult consum de cerneală:

- Salazar, dictatorul Portugaliei, care se arăta puțin și vorbea și mai puțin, dar care era cu ochii sub capacul fiecărei cratițe care fierbea pe plitele țării sale, cu o ureche în Spania și alta în Anglia, cu o mână decorată cu zvastică și alta fluturând culorile Marii Britanii, prea stăpână pe apele planetei.
- Generalul Carmona, președintele atât de popular și de pitoresc al aceleiași Portugalii, colaboratorul desăvârșit al dictatorului, a realizat un stat bogat, cu o populație flămândă.
- Franco, dictatorul care a înhămat la carul său atelaje germane, italiene și marocane, dar, deși fascist, a rămas lângă Franța și Anglia, după ce risipise peste Spania peste un milion de morți.
- Canaris, șeful serviciului secret al armatei hitleriste, prea încrezător în sine ca să evite cursa pe care i-am întins-o la Arad, cu prilejul venirii sale cu pașaport fals și deghizat în negustor, pe teritoriul României în 1940, când eram atașat militar la Berlin. A fost insuficient de dibaci ca să scape de coarda de pian în strânsoarea căreia l-a spânzurat Himmler.
- Petain, căruia i-am dedicat un capitol sub titlul „De ce nu știu mareșalii îmbătrâniți să moară la timp ?"
- Moruzov, șeful serviciului secret al armatei române până în 1940, uluitor de incult, mai mult viclean decât ambițios, cunoscător al tuturor slăbiciunilor omenești, ajuns să dispună de puteri aproape absolute în țară.
- În fine, închei trecerea în revistă cu mareșalul Ion Antonescu, dictatorul fără partid, fără ideologie, fără adepți și fără memorii lăsate urmașilor. L-am cunoscut de când era colonel și posed asupra lui date unice, menite eventual să-i contureze personalitatea, care nu poate fi încă trasată cu liniștea necesară, dispărutul găsindu-se prea aproape de flacăra istoriei.

Dar observatorul din mine ar fi fost prea grăbit dacă nu stăruia și asupra ministrului plenipotențiar Lucian Blaga, la Lisabona, în 1938. I-am rezervat poetului 150 de pagini, prezentându-l în postura necunoscută a diplomatului, într-un decor de vrajă și în condiții cu totul nebănuite."

În încheiere, ce poți spune în puține cuvinte despre fascinanta personalitate a lui Octav Vorobchievici ? Era o ființă cuceritoare. Cultură vastă, modestie uneori excesivă, talent de povestitor, o conversație sclipitoare, distincție, generozitate, blândețe, toate acestea însoțite de o frumusețe fizică ieșită din comun.

Un artist bucovinean și încrengăturile sale planetare

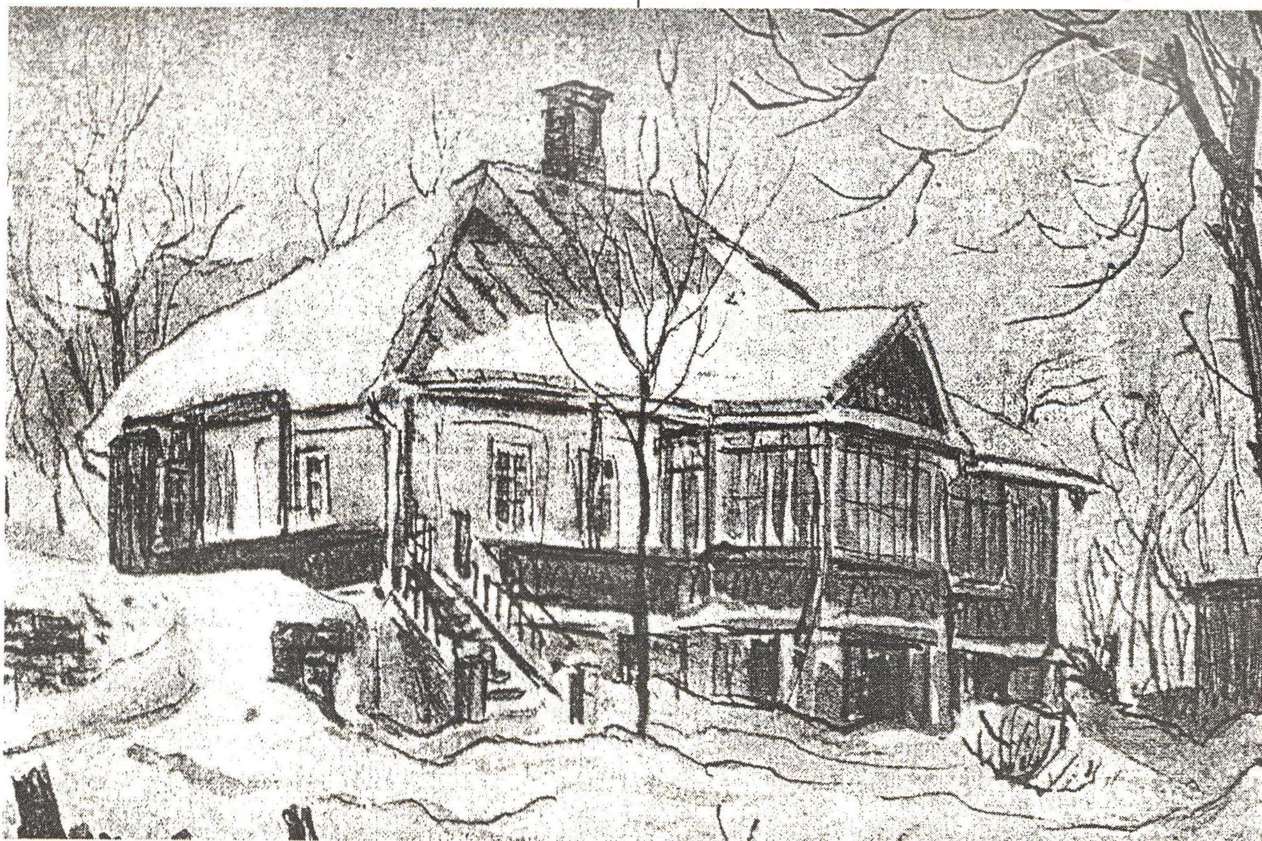
(Dialog cu Lydia Baronesse Lovendal Papae)

Noiembrie, 1988
Vasile ANDRU

Vasile Andru: De când vă ocupați cu heraldica în mod sistematic?

Lydia Baronesse Lovendal Papae: Din 1964, de când s-a stins tatăl meu. Mi-a rămas de la el geanta asta cu documente de familie ... (Văd o geantă veche, din piele, cu mânerul rupt, uzată, așa cum au marii boemi sau iluștrii săraci).

- Pictorul Lovendal era sărac?
- Era pictor!
- Cu geanta aceasta a umblat dânsul, domnul profesor universitar la Institutul de arte plastice?
- Da, a umblat pe stradă cu geanta asta veche, ținând-o de mânerul rupt ... Când și-a presimțit sfârșitul, tata mi-a adus geanta aceasta. Hârtiile și documentele care se află aici, le-am lăsat exact în ordinea în care le-a așezat tata. Că dacă spiritul său ar vrea să caute o hârtie, ar găsi-o la locul ei ...
- Servieta asta e un fel de arhivă.
- Da, ea conține piese prețioase. Actul de naștere al pictorului Lovendal, dat la Sankt-Petersburg, la 27 aprilie 1897. Iată și un poem-invocare, de Rabindranath Tagore, copiat de mâna tatii, îl ținea mereu lângă el. Și un volumaș de versuri de H.Agnivțev, despre orașul pe care tata l-a iubit mult, Sankt-Petersburg. Să vă citesc câteva strofe. Eu cred că fără Agnivțev nu poți înțelege acest oraș.
- Fără poeți nu poți înțelege nici acest univers, nici această alcătuire numită om. Nimic nu înțelegem fără poeți!
- În geanta aceasta mai sunt fotografii, scrieri, documente. Odată cu aceasta, tata mi-a înmânat stema familiei Lovendal, un vechi document cu valoare istorică și intimă, având și un rezumat genealogic al familiei noastre. Am vrut să aflu cât mai multe date legate de acest act. Tot atunci, după moartea tatălui meu, soțul meu și cu mine am hotărât să pregătim un muzeu Lovendal în Bucovina. Și am început să strângem și să ordonăm alte și alte materiale documentare.
- Așadar patima genealogică și heraldică a venit dintr-o curiozitate biografică?
- Am dorit să aflu rădăcinile românești ale tatălui meu, sângele său bucovinean. Iubea prea mult Bucovina ca să nu fi avut sânge bucovinean. Atunci am început să caut. I-am găsit strămoși în Banat, Oltenia, Muntenia, Moldova, Ardeal, chiar și-n Dobrogea, dar eu visam să-i găsesc mai ales pe cei din Bucovina lui. O strămoașă a mea se numea Xenia Stamati. Știam că există familii Stamati în Ardeal. Dar, vorbind cu Traian Larionescul, originar din Ilișești, județul Suceava, un specialist în genealogie și heraldică bucovineană, acesta mi-a spus: „Stamati? Doamnă, suntem rude!" Traian Larionescul studiase bine familiile Moldovei de Sus și mi-a pus la dispoziție documente. Așa

***Casa lui Aron Pumnul** (Cernăuți)*

de Gheorghe Lovendal

am descoperit linia bucovineană a familiei Lovendal, mergând direct până la Petru Rareş, deci până la Ştefan cel Mare şi la întemeietorii acestor meleaguri. Mai târziu, prin înrudirea cu domnitorul Cantemir, o ramură a familiei Stamati ajunge la Odesa şi devin antecedenţii bunicii mele. Aşa am aflat firul moldovenesc şi bucovinean.

- Lungul drum al omului către om. Ca să revină în Bucovina, familia Lovendal a făcut un ocol al Europei!

- Şi parţial al Asiei ... Strămoşii, în linie dreaptă bărbătească, au fost danezo-norvegieni deci europeni, cu fiecare soţie din alt neam european. Bunicul meu Laurenţiu Baron Lovendal s-a născut la Vladivostok şi a fost botezat în Kamceatka! Dar sângele nostru român este prezent dinainte ca părinţii mei să se fi stabilit în România. O lucrare pe care am expus-o la Congresul de genealogie şi heraldică de la Copenhaga, din 29 august 1980, studiază ramura noastră românească din vremea Basarabilor.

- Bag de seamă că heraldica este un mod de a înţelege istoria ca pe o problemă de familie. Un mod de a-ţi intimiza istoria. Din aproape în aproape, vezi cum ramurile marilor familii converg spre un trunchi unitar, îţi întâlneşti un sentiment al rudeniei cu rasa umană ...

- Da. M-a fascinat firul vieţii care pleacă în veşnicie. Şi care nu-i un fir, ci ţesătură. Pânza deasă de strămoşi.

- Ce sentimente aveţi faţă de aceşti strămoşi, pe care i-aţi revitalizat prin efervescenţa d-voastră?

- Îi binecuvântez şi-i judec cu necruţare în acelaşi timp. Unii sunt războinici, deci cruzi. Cu cât erau mai mari, cu atât erau mai scunzi. Până la tata, cariera militară era aproape exclusivă în familie. Şi tata era sortit unei cariere militare. Dar el s-a revoltat. S-a înscris pe furiş la şcoala de arte frumoase. Voia să fie pictor. Îi ura pe militari. Avea şi un mod de viaţă pacifist. Nu suporta sacrificarea animalelor pentru mâncare. A fost un vegetarian. Şi eu sunt o vegetariană absolută, de la 14 ani.

- Deci numele familiei se ilustrează prin arme, dar culminează prin artă. Pictorul Gheorghe Lovendal este, cred, tot atât de vestit ca şi mareşalul Valdemar Lovendal, cel care a eliberat Timişoara de sub turci, în 1716.

- Pictorul mai cu seamă decât mareşalul, pentru mine!

GEORGE BARON LOVENDAL (1897-1964)

- Arta e un mod de a auri blazonul, şi a-l re-auri, după ce istoria te privează de el.

- Arta mai presus ca orice!

- Vreau să-mi spuneţi, doamnă Lydia B. Lovendal - Papae, ceva despre propria d-voastră vocaţie artistică. Ştiu că aţi studiat baletul şi aţi evoluat pe scenă. Aţi avut succes în balet?

- Am apărut pe scena Cernăuţiului, în 1937. De 24 ianuarie, de ziua Unirii, am apărut în <u>Dansul României eliberate</u>, pe muzică de Ivanovici. Rolul meu cel mai bun l-am făcut în <u>Toamna</u> de Ceaikovski. Când „am murit" în „frunza" lui Ceaikovski, sala a plâns. Moartea asta am trăit-o puternic ... La urmă sala bisa, regizorul mă împingea să fac temenele publicului, iar eu n-am vrut să apar. Am ţipat: „Cum să apar, dacă am murit!"

- Spre deosebire de alţii, care renunţă după un eşec, d-voastră aţi renunţat la balet după un succes. De ce?

- Poate din orgoliu ... Poate că din teama de a nu luneca spre un mod de viaţă uşuratic, pe care-l vedeam în lumea de atunci a baletului. Poate aşteptam alte împliniri. A fost şi sfatul lui Puiu Visarion, mitropolitul ... El mă vedea destinată altei vieţi.

- Apoi aţi profesat muzica.

- Da, am fost o vreme profesoară de Canto, la Conservatorul din Bucureşti.

- În ce an s-au intensificat preocupările d-voastră de heraldică şi genealogie?

- Spre 1970. Din anul 1971, fac parte din Comisia de heraldică şi sigilografie de lângă Institutul de istorie Nicolae Iorga Bucureşti.

- Care-i activitatea acestei Comisii?

- Întruniri, sesiuni de comunicări, dezbateri, aprecieri, evaluări, congrese. Şi rivalităţi, cumplite rivalităţi.

- O femeie suportă greu rivalitatea bărbaţilor, sau se mândreşte că-i în stare să-i provoace?

- Dacă toţi bărbaţii ar lupta cu arme loiale ...

- Ce surprize va mai oferit studiul genealogiilor? Văd că în 1972 aţi susţinut o comunicare despre originea românească a lui Rahmaninov. E o surpriză!

- Da, a fost un episod senzaţional, să studiez şi să revelez <u>originea română</u> a lui Rahmaninov. Primele menţiuni în legătură cu aceasta le-am găsit în surse suedeze şi în surse ruseşti. Străbunicul lui Rahmaninov (Rahman este o poreclă, după indianul „brahman") este descendent din

Ioan, devenit Ivan, un fiu al lui Ştefan cel Mare; acel Ioan s-a stabilit în Moscova. O istorie lungă.

- Aş vrea să-mi daţi o versiune de 3-4 pagini a acestei cercetări, să o public în „Viaţa Românească".

- Promit.

- Ce condiţii trebuie să îndeplineşti pentru a deveni un bun genealogist?

- În primul rând, trebuie să cunoaşteţi câteva limbi străine. Să poţi merge la surse diferite. Să poţi compara documentele. Un istoric, într-o şedinţă a Comisiei de heraldică, aprecia că prin asta am un mare avantaj.m

- Constat că, de la d-voastră, omul învaţă să cunoască un chip foarte însufleţit al Bucovinei. Aşa cum, din pictura lui Lovendal, descoperi energia fără seamăn a ţăranului bucovinean. Din relatările d-voastră expresive şi documentate, descoperi o Bucovină cu o istorie fascinantă. Mai văd că onomastica bucovineană are o rezonanţă aparte.[1] Unele nume au sufixe străine, dar rădăcini autohtone, româneşti.

- Da, numele au fost uneori ajustate după prestigiu, sau după seducţiile, sau constrângerile ocupanţilor. Cârmuirea străină impune orientări onomastice, adaptări. Asta este o explicaţie. Alteori, însă, s-au petrecut încrucişări de neamuri. Înrudiri, mariaje, amestecuri. Eu cred că nu există o singură familie, în lume, care să poată afişa o rasă pură! Nu există.

- Despre numele Andrucovici ce spune genealogistul?

- Să căutăm în tratatul lui Traian Larionescul, Armorialul Moldovei de Sus - Album heraldic, 1976, Bucureşti. Să căutăm. Am găsit. Andruhovici. Cu varianta Andrucovici. Nume atestat în acest tratat. Iată şi stema familiei d-voastră, un scut cu banderolă ... Pe ea sunt trei frunze de trifoi cu patru foi.

- Ce să zic? Eu credeam că sunt primul care scoate acest nume în lume ...

- Nimeni nu-i primul. Asta e o lecţie a ştiinţei genealogiilor. Mereu există un strămoş din care vine nepotul. Fiecare om, fără s-o ştie, a avut în sânge şi împăraţi şi proletari. Puţini bucovineni ştiu că familiile lor au vechime şi strălucire. O mare lecţie despre valoarea istorică vine pe calea acestei ştiinţe.

Să revenim de la heraldică la pictura Baronului G. Lovendal. Avea dânsul conştiinţa că scrie, în culori şi forme, un document psihologic şi istoric? Că aşează tărâmul Bucovinei la graniţa dintre mitologie şi istorie?

- Ştia asta din tot ce făcea. Şi când zugrăvea biserici (la Horecia, Sadagura, Clocucica), şi când picta pânze cu mănăstiri, sau monumente sau ţărani. Cineva i-a zis: tu pictezi aici vikingi, nu români! Iar el a răspuns: „Cine spune asta, nu-i cunoaşte nici pe vikingi, nici pe români". Ţăranii lui Lovendal sunt meditativi, pasionaţi, aprigi, aşa cum i-a întâlnit pictorul. Avea obiceiul să însoţească fiecare pânză de o mică naraţiune, de o proză: împrejurările exacte în care a făcut pictura, note despre personaj, ca imaginile monumentale pe care le dăltuie să nu-şi ia zborul în legendă, ci să rămână o mărturie despre o lume cu viaţă clocotitoare, care e descoperită de un ochi clocotitor de viaţă.

„Măria Sa Ţăranul"
Vasile Mustea din comuna Dorna Arin, 12 Aug. 1957
de Gheorghe Lovendal

[1] Aceste frumoase nume bucovinene, uneori insolite ...

1, 5, 1936

ICONAR

„Cine renunţă la mormânt, renunţă la înviere.
Pentru că, condiţia învierii stă în acceptarea prealabilă,
neşovăitoare, senină, a durerilor şi apăsării mormântului".

Ritmul generaţiilor în evoluţia artelor

de TRAIAN BRĂILEANU

Desfăşurarea vieţii sociale în timp e determinată în primul rând de succesiunea generaţiilor. Generaţia care se naşte cuprinde în sine noi posibilităţi de dezvoltare, de sporire a energiei sociale. La naţiunile viguroase, simplul fapt biologic al înmulţirii populaţiei, al creşterii densităţii, împinge la o activitate mai intensă, mai ales dacă spaţiul ocupat de naţiune rămâne acelaşi. Prinderea noilor generaţii în structura socială, repartizarea lor asupra ţesuturilor sociale, constituie o grijă permanentă a conducătorilor societăţii. Tendinţa generaţiilor care dispar este de a adapta generaţiile tinere la structura socială existentă, de a evita erupţii prea vijelioase ale avântului tineresc. Bătrânii vor să ţină tineretul în ascultare, în făgaşul tradiţiei. Educaţia e „raţionalizată" şi, ceea ce nu se aminteşte decât arareori, ea e şi „raţionalizantă", adică e menită să imprime de timpuriu tineretului mentalitatea bătrânilor. Locul important ce-l ocupă în şcolile naţiunilor civilizate **ştiinţa** îşi găseşte explicaţia în această tendinţă a bătrânilor de a înlătura de cu bună vreme primejdia unui antagonism între generaţii. Matematizarea lumii este un mijloc puternic de a înlesni cooperarea indivizilor prin instituirea timpurie a primatului raţiunii, prin „îmbătrânirea" artificială a tineretului, adică prin modelarea lui după structura sufletească a adulţilor. Viaţa afectivă, puternică şi dominantă în anii tinereţii, e înfrânată şi încătuşată printr-o educaţie teoretică, scopurile acţiunii, valorile, spre a căror înfăptuire năzuieşte individul, sunt supuse de la început reflexiunii şi „calculului". Se-nţelege că năzuinţa aceasta a bătrânilor nu poate depăşi anumite limite. Raţionalizarea vieţii sociale asigură, ce-i drept, o cooperare şi o ierarhizare a claselor de vârstă fără mari oscilaţii şi zguduiri. Condiţia însă pentru această echilibrare a forţelor sociale este ca generaţiile bătrâne, care deţin conducerea, să-şi îndeplinească funcţiunea lor în conformitate cu interesele societăţii.

Termenul de „bătrâni" e luat din biologie. Dar el trebuie tradus în limbajul sociologic, în care el înseamnă „conducător", om de elită. În „Sfatul bătrânilor" (senatul, gherusia) a rămas încă această amintire din biologie, această legătură naturală între noţiunea de „bătrân" şi cea de „înţelept", cum, de altfel, termenul de „părinte" se dă unui „conducător" fără o limită şi deosebire precisă de vârstă. O elită socială deci e compusă, într-un înţeles oarecare, din bătrâni, din oameni care au prestigiul înţelepciunii, al destoiniciei, pentru conducere. Câtă vreme acest prestigiu e neştirbit, câtă vreme aceşti bătrâni dovedesc prin faptele lor că sunt în stare să păstreze neştirbită puterea societăţii şi să o sporească, ei vor găsi ascultare şi respect la cei „tineri". Dar în clipa când „bătrânii" vor arăta semne de slăbiciune, de senilitate, de degenerare şi decădere morală, revolta celor tineri va izbucni în mod natural cu tendinţa de a-i înlocui cu alţi conducători „mai tineri", mai energici, mai morali, etc. Acel ritm dulce şi aproape nesimţit al înlocuirii şi împrospătării unei elite sociale printr-o circulaţie normală a elitelor, aşa cum se observă în grupul biologic (familial), unde bătrânii sunt înlocuiţi prin generaţiile următoare, e întrerupt prin oscilaţii puternice, provenind din tendinţa celor conduşi de a pune capăt unei conduceri incapabile şi dăunătoare vieţii societăţii.

Ori, în societăţile civilizate de azi, reprezentate prin naţiunile organizate în State, elita fiecărei naţiuni e diferenţiată după diferitele funcţiuni sociale. În acest fel antagonismele între conducători şi conduşi, între „bătrâni" şi „tineri", pot izbucni în orice domeniu de activitate: politic, economic, religios, moral, şi, în sfârşit, şi în cel „estetic". Cum însă toate funcţiunile sociale stau într-un strâns raport de interdependenţă, antagonismul într-un domeniu provoacă zguduiri şi oscilaţii puternice în toate celelalte domenii. O revoluţie politică, de pildă, trezeşte mişcări similare în viaţa economică, religioasă, morală şi nici artele nu rămân neatinse. Tot astfel o mişcare literară poate influenţa puternic asupra vieţii politice; „romantismul" de exemplu a produs fenomene similare concomitente şi în politică, precum reforma religioasă a lui Luther a avut urmări adânci şi pentru politica şi pentru literatura, morala din Germania.

O întrebare se pune: desprinderea unei mişcări într-un anumit domeniu e întâmplătoare sau se pot descoperi „legi sociale" care să ne poată explica aceste fenomene ? Noi credem că numai raporturile „intercomunitare", în cazul nostru „internaţionale" ne pot da cheia pentru înţelegerea acestor oscilaţii în ritmul evoluţiei sociale. O naţiune, în năzuinţa de a-şi păstra neştirbită „fiinţa" proprie, individualitatea sa, e ameninţată, în constelaţia actuală a energiilor umane, de celelalte naţiuni prin toate mijloacele de care dispun pentru a-şi spori puterea lor. „Războiul" ia astăzi cele mai variate aspecte: politic (războiul în înţelesul obişnuit al cuvântului), economic, moral, religios, dar nu mai puţin biologic şi estetic. Şi tot aşa de natural este că în acest „război general" elitele sunt expuse în primul rând, deoarece ele vin nemijlocit şi neîncetat în atingere cu „străinătatea", ele sunt ameninţate să fie învinse, „înstrăinate".

Acum vom înţelege de ce „arta populară" se păstrează neatinsă prin secole, pe când arta cultă se înstrăinează lesne, de ce limba naţională se păstrează neatinsă în păturile de jos, pe când limba cultă e veşnic în primejdie să fie alterată şi împestriţată de influenţe străine, de ce „tipul biologic" , rasa, se menţine în păturile de jos, pe când elita degenerează prin amestec cu elemente străine.

Reacţiunea împotriva unei elite pe cale de înstrăinare, din orice punct de vedere, poate fi numită mişcare naţionalistă, iarăşi din orice punct de vedere. Astfel putem avea o mişcare naţionalistă în politică, în religie, în literatură, pictură, muzică, arhitectură, în morală, în biologie etc.

Din interdependenţa funcţiunilor sociale rezultă însă 1) că o mişcare într-un domeniu va desprinde mişcări similare şi în celelalte şi 2) că o mişcare ivită într-un domeniu, ca reacţiune necesară împotriva unei elite decadente, va reuşi cu atât mai lesne cu cât va provoca şi prinde în sfera ei şi mişcările din celelalte domenii. „Naţionalismul integral" este, din acest punct de vedere, singura mişcare rodnică şi sigură de succes pentru regenerarea elitei unei naţiuni şi asigurarea perpetuării naţiunii ca unitate, ca individualitate. Încercările de reforme parţiale, de îngrădire a naţionalismului într-un singur domeniu (d. ex. economic sau literar, sau politic) trebuie să rămână sterpe.

În aceste mişcări de regenerare, în toate domeniile, **tineretul** are un rol hotărâtor prin însăşi structura sa sufletească. Căci e vorba doar de a rupe zăgazurile ridicate de raţiune, de „şcoala raţionalizantă" a bătrânilor şi de a repune sentimentul în drepturile sale.

Ceea ce este numai formă, tipizare, rutină, calcul, trebuie să cedeze locul conținutului, avântului, sufletului care sfarmă cătușele „școlii" și caută forme noi, mai ample, care să poată cuprinde toată bogăția de sentimente, de nădejdi, de energie exuberantă.

Pornind de la aceste premise, am putea încerca aplicații în istoria artelor, în care ritmul generațiilor ar servi să explice caracterele specifice ale unei epoci, d.ex. preponderența „lirismului" în operele de artă, genul liric fiind propriu tinereții, vârstei în care sentimentul predomină, așa cum „drama", acțiunea chibzuită și puternică e semnul maturității, a bărbăției, iar genul epic, istorisirea liniștită, lungă și sfătoasă e caracteristică pentru bătrânețe. Se înțelege însă că această clasificare nu coincide cu genurile literare din punct de vedere **formal**; o dramă poate fi lirică și o epopee dramatică. Ziceam numai că așa cum, în evoluția individuală, omul trece de la lirismul tinereții, la dramatismul bărbăției, așa și în evoluția socială, epocile de criză, de luptă împotriva unei elite decadente, vor fi caracterizate prin izbucnirea „lirismului", a tinereții, în orice domeniu. Și fascismul a fost liric la început, pornind la luptă cu cântecul tinereții, iar astăzi își joacă marea dramă pe scena lumii.

Dar filosofia ? Aici ar trebui să încep o lungă poveste - bătrânească. Iar „Iconarul" e al tinerilor, care urăsc cu drept cuvânt înțelepciunea kilometrică și sfătoasă ...

TRAIAN BRĂILEANU

Dacă democrația română ar avea numai genii politice, ea n-ar putea realiza nimic, deoarece sistemul este iremediabil compromis.

EMIL CIORAN

Curcubeu peste țară

Sus pe creasta codrului,
cântă cuc nemângâiet.
Adă arcul să-l săget,
cu săgeata soarelui.

Să-i mușc limba de argint
și să cânt în locul lui,
peste țara nimănui
cu lumină pe pământ.

Îngerii de m-or afla,
mi-or da apă ca să beu
din ulcior de curcubeu
și tain de drum mi-or da.

*

Aici ogoarele se-nchid.
La poartă stă jitar de brumă.
Căderea stelelor fac sumă
în coajă galbenă de blid.

Închid vieacul între foi.
Cocorii drumuiesc în lună.
Și calea-laptelui stă dună
pe coale de albastruri moi.

TEOFIL LIANU

Armata de mâine,

armata, care va muri mai frumos ca noi,
va ieși înainte de luceafăr
la boiul sângelui
iar noi
vom privi,
limpezindu-ne de zi
ca niște măguri.

MIRCEA STREINUL
(Călatoria omului)

Logodnă

Târziu, în noapte, sunt școlar;
citesc frumos în carte, - cerul -
și (literă de aur!) culeg din pagini stele
ca să le vărs în suflet ca roua-ntr-un pahar.

În ierburi cântă-un greier; plăcută sonerie
dar doarme dus și n-o aude somnul ...
În noaptea asta, poate, Domnul
a semănat un sâmbure de bucurie.

Muri un om: căzu o stea;
blând Domnul îl va binecuvânta,
ori dracii-n iad îl vor conduce
și totul țărnă fi-va, doar, și cruce.

Așa e moartea; simplă:
cade-o stea, și sună prundișul a os;
atuncea-ți serbezi logodna
(bine-nțeles cu moartea) și totu-i frumos.

GEORGE CHLOPINA

Echinox

Pe tulpina trupului tău dac
requiemul toamnei, biblic rug,
apleacă luceferi, ce desfac
umilința din pământ și plug.

Răsăritul meu bucovinean
în deșerturi de zăpezi căzu -
să te-astâmpere cu odolean,
căci în visuri nu te mai văzu.

Stau în dimineață runele
mâinilor; albind în amintiri,
limpezi, cum e pârgul prunelor
lângă țărmul nordic din priviri.

GEORGE DRUMUR

Epigramă

Lui N. Crevedia

Poetizat-ai cremenea și-amnarul;
Și credincios îți era versul,
Dar când muri năprasnic „Calendarul",
Ai prins în brațe „Universul" ...

V.I.POSTEUCĂ

„O noapte furtunoasă" de Paul Constantinescu

Legătura între cuvânt şi sunet muzical va trebui să aibă în muzica românească alt sens decât cel ce l-a avut, în cursul ei de dezvoltare, muzica apusului cult. De aceea judecăţile aruncate, din această perspectivă, asupra încercărilor de astfel de realizări autohtone, nu vor putea niciodată atinge miezul problemei. Raportul de interdependenţă dintre muzică şi poezie nu poate fi rezolvat definitiv într-un singur fel, cum cred la noi unii reprezentanţi minori ai lui Vincent D' Yndy, ci se prezintă extraordinar de variat după timp şi loc. Diferenţa pe care a făcut-o Richard Wagner între operă şi dramă muzicală a întunecat multe din această problemă de simbioză, concepută în ultima vreme sub stăpânirea ideii evoluţioniste cu înţeles de progres. Să urmărim , de pildă, dezvoltarea liedului german de la mijlocul veacului XVIII, cu şcoala lui berlineză, până la ceea ce se numeşte „sprachmusikalische Vertonung" în epoca lui Brahms, şi vom găsi cele mai variate raporturi de interdependenţă[1], rezultate din orientarea spirituală generală a timpului apusean. Ele ne facilitează posibilitatea de înţelegere a unor noi raporturi, cum de exemplu îl prezintă şi muzica românească.

În privinţa cercetărilor asupra legăturii dintre muzica şi poezia noastră populară suntem încă în domeniu empiric, ce nu permite speculaţia filosofică. Raportul dintre viers şi vers în cântecul popular, acel specific recitativ care se intercalează în infinitul baladei pentru a precipita o acţiune, copleşirea cuvântului în biserică prin melos, prezintă probleme atrăgătoare pentru filosofia muzicii.

Interesante sunt însă încercările de a deschide un drum în această direcţie prin actul de creaţiune. Există aici o tradiţie a perioadei de simplă armonizare a temelor populare, pe care a depăşit-o definitiv, prin cele trei cântece pentru cor mixt (Slutul, Moşul, Toaca), Mihai Jora. În încercările sale de dramatizare Sabin Drăgoi aduce, pe culmile lirice, acele minunate colinde ce dovedesc autenticitatea trăirilor sale autohtone. Critica îi aduce însă obiecţiuni cu privire la părţile care închează acţiunea, acolo unde autorul necesită o vastă cultură generală, aşa cum a avut-o Wagner de pildă.

Cu „O noapte furtunoasă" se pune la noi piatră de hotar pentru recitativul de operă. Alegerea subiectului mahalagesc se datoreşte, în parte, marilor posibilităţi date pentru realizare. Există în această muzică de suburbie o predominaţie a cuvântului asupra sunetului mult mai accentuată, mai raţională, decât în melosul rural. De altfel un raţionalism extrem caracterizează muzica de operă a lui Paul Constantinescu, din care cauză este de o unitate perfectă, consecinţă a unui principiu formal derivat din acţiune. Prin scurtimea ei denotă o mare capacitate de sinteză. Parcă a urmat preceptele acelui Stefano Arteaga - călugăr iezuit originar din Aragonia şi mort în Paris la sfârşitul secolului XVIII, după ce a trăit mai mulţi ani în Italia şi a scris o istorie a operei - pe care îl citează Ernst Büken: Acest gen, care este pe deplin povestitor, aparţine recitativului simplu, căruia îi sunt proprii ca oricărei alte povestiri, perspicacitate, claritate şi scurtă durată ...

Bineînţeles trebuie să luăm în considerare mediul, cu problematica lui toată, în care se conturează personalitatea artistică a lui Paul Constantinescu, care nu poate fi explicată decât pornind de la realităţile româneşti. Astfel problema centrală a fenomenului muzical care este tonalitatea - raportarea sunetelor la un centru tonal (ison, finalis, tonică), se colorează altfel. Pe de altă parte accentul prozodic al limbii româneşti permite inflexiuni, în acest recitativ sprinten, de o noutate şi o vervă extraordinară.

Pare la prima privire că - faţă de acţiune, elementul liric, pasional, este neglijat, şi s-au adus, din unele părţi, obiecţiuni. S-ar putea vorbi mai degrabă de o economie a ceea ce se numeşte lirism muzical, predominant fiind elementul de acţiune. Luciditatea lui Caragiale impune autorului muzical aceeaşi poziţie, care alunecă până în sarcasm. Auditorul sentimental nu găseşte pasagii în care să-şi poată odihni neliniştea acţiunii, pentru că lirismul veritabil al personajelor de pe scenă, nu-l poate încălzi. Locul pe care îl lasă pasiunilor, dacă vrem să menţinem această distincţie carteziană, este aici câmpul, adecvat situaţiilor tragi-comice, al romanţei. Am văzut, cu prilejul deschiderii stagiunii operei din Bucureşti, foarte mulţi care n-au sesizat nimic din comicul acestor situaţii pasionale. Cum să le priceapă cucoana din protipendada capitalei, când ea însăşi nu a depăşit, cu experienţa ei estetică, sfera banală a romanţei ?! În alte părţi izbucnirea pasiunii e scurtă, violentă:

Linia de crescendare şi deznodământul ideii dramatice găseşte în Noaptea furtunoasă o tratare de tehnică orchestrală surprinzătoare, ceea ce îl plasează pe Paul Constantinescu printre cei mai abili compozitori români, a căror intuiţie pare să nu greşească drumul muzicii româneşti, făgaşul ei firesc. Poziţia lui Paul Constantinescu nu poate fi încă pe deplin lămurită. Multiplele lui domenii de activitate creatoare - cum este cel al muzicii bisericeşti, unde aduce asperitatea unui contrapunct linear necunoscut corului nostru de biserică, şi, mai ales, neînţeles de şefii lui, tocmai pentru că se sprijină, poate, pe elementul autohton - permit vederii numai unele reflexe de cristal veritabil.

LIVIU RUSU

Generaţiile revoluţionare

Trăim vremuri analoge celor dintre 1840-8. Am trăit şi momentul analog anului 1821: încercarea ţărănistă dintre 1918-28.

Nediscutând acum rosturile şi alternativele istorice ale mişcării ţărăneşti în România de după război, trebuie totuşi să constatăm că ea şi-a avut ziua istorică şi că, în măsura în care a ajuns „partid de guvernământ" şi a guvernat, s-a pierdut întrucât era mişcare radicală revoluţionară; cadrele mişcării s-au salvat politiceşte trădând grosul, mişcarea însăşi. Singura mişcare ţărănească revoluţionară, care a izbucnit lângă noi, într-un mediu social precumpănitor ţărănesc şi răsăritean ca şi al nostru, în Bulgaria, nefiind trădată de conducători, a fost nimicită de orăşeni, iar căpetenia, căpeteniile, măcelărite în fundul satelor de munte, unde-şi căutau adăpost şi scăpare. La noi au scăpat „elitele", a fost însă retezată din rădăcini revoluţia. La vremuri analoge, mişcări analoge, destin asemănător. Spun vremuri şi mişcări analoge fiindcă ceea ce la începutul veacului trecut nu putea avea decât rosturi, finalităţi marginale, de încadrare istorică, patriotice, - în veacul al XX-lea capătă rosturi imediat structurale, de cuprins, de aşezare socială; - fie

[1] Ernst Büken, Geist und Form im musikalischen Kunstwerk. 1932

pe linia unei mitologii cu caracter internațional, favorizată de momentul istoric numaidecât următor războiului, - fie pe aceea naționalistă, favorizată de clipa de față[2].

Dar 1821, 1921 a trecut ... Să venim cu gândul către 1840, 1940, de care ne apropiem fatal. Este data istorică a veacului XX când tradițiile primordiale, scripturile apocaliptice răsăritene, profeții de ieri și de azi, astrologii, - prevăd ... sfârșitul lumii ... Sfârșitul lumii în genere ? ... - sau sfârșitul unei lumi ? ...

Cei care așteaptă sfârșitul istoriei să se pregătească pentru el. Ceilalți, care prevăd numai o înnoire epocală, sfârșitul unei lumi, a unei perioade sau ev, să se gătească și ei de încheiere sau de început.

Cei ce se zbat în chinurile revoluției naționale - cei ai noului început, ca și cei de ieri - să nu-și închipuie însă că puterile potrivnice înnoirii au de luptat numai cu o parte a tineretului de azi[3]. Suntem împinși din urmă, susținuți, de o jumătate de veac de așteptare.

Dacă există o generație care, în viață încă, nu mai intră în nici un fel de înnoire, aceea este așa-numita generație socială, în frunte cu Iorga. Și nu din pricina bătrâneții ei naturale, căci sunt generații mai vechi care sunt cu noi, - nici din pricină că ar fi o generație regresivă, căci ea a pregătit războiul întregirii patriotice. Ci fiindcă este o generație întoarsă. Și Iorga și Stere, cele două căpetenii ale generației, și lumea lor, au început revoluționar, la 1900. Stere, pe linia acelui poporanism de factură marxistă și origine rusească adus, din experiențele revoluționare de pe Prut, - Iorga, pe linia testamentului revoluționar totalitar al naționalismului eminescian. Colaborarea de început a lui N. Iorga cu A.C. Cuza, este în acest sens definitiv doveditoare. După cum la fel de doveditoare este participarea lui Constantin Stere la mișcarea, pe care o credea revoluționară, a țărănismului de la 1920. Dar după ce răspunsese întâiei chemări ce i se făcuse, această generație aude o a doua și, răspunzând din nou, se întoarce. Se întoarce punându-se în slujba ciclului patriotic, a cărui actualitate nu se încheiase și a cărui eroică oră finală bătea. Devotându-se acestei imediate finalități, generația socială își identifică propria-i actualitate istorică cu ultima clipă a ciclului nostru patriotic, comprimându-și potențele revoluționare. Ciclul al doilea, structural, naționalismul, nu putea încă să intre în actualitate. De aceea Iorga se rupe de A.C. Cuza, reluând poziția și activitatea istorică a lui Kogălniceanu, și fiind astfel lângă Nicolae Filipescu ceea ce Kogălniceanu fusese față de Bălcescu.

Orice s-ar spune, este generația care a ținut cel mai mult timp cumpăna actualității, dintre toate generațiile astăzi de față. Și totuși, în clipa când ciclul naționalist și revoluționar inițiat de Eminescu intră stăpânitor în actualitate, această generație, ale cărei puteri de actualizare sunt sleite de către ciclul istoric trecut, se crede pretimpuriu pensionată. Fiindcă la 1900 a fost fecundată sufletește de germenii naționalismului eminescian, ea are impresia că timpul desfășurării potențelor naționaliste este însuși timpul ei. În realitate germenii de la 1900 nu s-au putut dezvolta, s-au închircit. Această generație a fost apoi însămânțată patriotic și atunci a rodit.

Astăzi, când frământările naționaliste au intrat în faza revoluționară, generația „socială" este prea bătrână istoricește spre a mai lua parte la revoluție.

> „Generația care se ridică acum ne găsește așa de bătrâni", - se miră d. Iorga - „după ce generația precedentă ne găsise așa de tineri, încât se poate zice că noi n-am avut nici o existență, fiind cuprinși între o vădită antipatie a predecesorilor și între antipatia nu mai puțin mare a generației de astăzi, foarte grăbită să ne ia succesiunea". ...[4]

Urmează numaidecât un val pregândirist, care reia linia eminesciană, cu toate că fără a-și fi dat seama. Ei se înțeleg, prin Vasile Pârvan, drept „profeții unui timp cu mult prea îndepărtat pentru poftele grăbite ale hămesiților contemporani, dar nouă (lor, adică, N.A.) imediat accesibil prin largul orizont al vederii"... Înțelegându-se și spunând despre ei înșiși: „noi suntem condamnați să fim ireductibili, sau, să ne retragem din luptă. Căci asupra noastră apasă răspunderea întregii vieți a națiunii"[5]. „O, de-ați putea fi tineri", - zice, adresându-ni-se -, „ca să aveți în voi visul și nemuritoarea speranță ...[6])". „Și fiind tineri, de-ați putea birui urâtul, nesfârșitul urât din lume, care e ca pulberea ce se pune mereu peste noi - doritoare de a ne îngropa încă din viață - urâtul, care ne cuprinde din toate părțile - îmbătrânindu-ne înainte de vreme, făcându-ne neîncrezători, întunecați, practici". Este gândul eroului care a fost Pârvan. Și tot ce este eroic în tineretul nostru de azi, și toată râvna eroică pe care timpul de cumpănă o cere, își află în Pârvan cel mai înalt și mai neclintit înaintaș imediat.

Aducându-și o conștiință originar realistă, după ce-și înjumătățise puterile istorice - și o presimțise [7], - generația de foc (sau generația Gândirii) intră pe aceiași linie a noului ciclu românesc, cu o siguranță în orientare și cu o hotărâre, care au câștigat o neîndoioasă biruință principală. O știm și suntem solidari cu ea.

Iar când, în greul încordării, nu mai așteptăm nici un ajutor, decât de sus, - răsună cunoscuta critică: „de o sută și mai bine de ani neamul nostru e în regres"... Iar acum „e cea mai cumplită vreme din câte a apucat până azi neamul românesc"[8]. Și după ce se spusese că suntem „generația care va formula" [9], ni se strigă: „Sunteți generația decisivă !" [10]. Postjunimiștii nu puteau lipsi de la

---

[2] Vezi expunerea amănunțită în P.C. Deleanu: „Reacțiune radicală și Revoluția în România" (*Ideea Românească.* Anul I, 5-9, Sept.-Oct. 1935).

[3] „Sunt puțini și tineri" aceia care reprezintă românismul, crede d-l *Rădulescu-Motru.* „Realizările spirituale". R.F.R. II, 3, 553).

[4] *N. Iorga:* „Soarta faimei lui Mihai Viteazul" (22 Noiembrie 1919), retipărită în „Istoria lui Mihai Viteazul", vol II, p. 200, București 1935

Și d. Iorga „nu se lasă", luând asupra propriei sale persoane soarta întregii sale generații. „Ca o mulțămită de Anul Nou", - va spune mai târziu -, „trebuie să spun acestei demne nații care mă iubește, și mai ales mă ajută atât de mult ..., trebuie să spun întregii „generații tinere", eu, „gerontul", cât de lipsită de bunăcuviință continuă să fie fața de mine. Am străbătut cu ochii toți „anii literari", „anii teatrali" și „anii politici" ai ziarelor noastre și am constatat absoluta mea neexistență .... Nu vă grăbiți la înmormântarea cui nu vrea să moară, o tineri cari n'ați trăit în adevăr niciodată" ! („O boicotare", *Neamul Românesc,* Duminică, 4 I 1931).

[5] „Datoria vieții noastre" (*Idei și forme istorice,* p. 21)

[6] „Rosalia" (Memoriale, p. 107)

[7] „De ce suntem adesea obosiți
Parca-am fi dus o luptă, un războiu ? ...
....
Și ne-amintește inima pustie
C-o să luptăm, c-o să cădem, c-o să murim "...
(*M. Săndulescu:* Presimțire)

[8] *Simeon Mehedinți* (La „Societatea Regală Română de Geografie" în „Cuvântul studențesc" și la mormântul lui Eminescu de la Bellu; în 1934 și 1935).

[9] *Nae Ionescu:* „Între Generații". Cuvântul IV, 1247 - 11 Oct. 1928.

[10] Simion Mehedinți, în aceleași locuri.

această clipă revoluţionară. Generaţia ultimilor junimişti, a treia generaţie junimistă, care vorbeşte prin glasul profesorului Mehedinţi, este cea care a aşteptat mai îndelung apariţia acestui tineret şi acestor zile. Ea a trăit suspendată istoriceşte dealungul a trei decenii, aprinzându-se azi spre a arăta neîndoioasa filiaţie eminesciană a iniţiativei noastre.

Cunoaştem scripturile şi s-au arătat toate semnele ! S-au făcut toate îndemnurile şi lupta e în toiu.

Să mergem până la capătul jertfei ! Altceva nu mai avem de făcut, spre realizarea unui gest iniţiator şi a unei serii istorice în desfăşurare.

PAVEL COSTIN DELEANU

CRONICI FILOSOFICE

Societatea română de filosofie a început să dezbată într-o serie de conferinţe problema generaţiilor. Ciclul conferinţelor a fost deschis de dl. prof. C. Rădulescu Motru, care a vorbit despre „Generaţie şi timp". Din ansamblul conferinţei d-lui Motru, se desprinde şi ideea că violenta criză, în care se zbate tineretul de azi, rezidă în greşita interpretare ce se dă acelei sinteze sufleteşti pe care o numim timp. Din punct de vedere psihologic - zice d-l Motru - timpul este durata pe care o simţim. Simţim că mergem spre un viitor şi ne-am deprins a atribui fiecărui moment din această durată o misiune şi un colorit special. Auzim pe mulţi exprimând: „Să mai trăiesc ce va aduce timpul". Rezultă de aici o legătură strânsă între vârstă şi momentul de timp. Tânărului îi e rezervat ceva ce bătrânul nu va vedea niciodată şi astfel s-a ajuns la credinţa generală că prin faptul că eşti tânăr ai o misiune mai mare decât bătrân. Dar această credinţă e în acelaşi timp şi o mare iluzie căci legile eredităţii vin şi dovedesc că totalitatea caracterelor unei grupe rămân neschimbate şi că fondul sufletesc cu care vine omul pe pământ se perpetuează şi el neschimbat. Şi atunci menirea generaţiilor, în legătură cu momentul de timp, nu e decât o iluzie care, pe lângă că e o iluzie, are şi consecinţe funeste asupra tineretului. Pe de o parte, acesta încredinţat că, oricum, al lui e viitorul nu se pregăteşte îndeajuns. Pe de altă parte, „bătrânii", din acelaşi motiv, lasă tinerimea să se descurce singură. Din aceste atitudini rezultă toate neajunsurile tineretului. O altă înţelegere a timpului, încheie d-l Motru, şi o ştergere a iluziei că fiecare generaţie îşi are menirea ei, ar avea un efect salutar. Problema generaţiilor e, desigur, foarte interesantă şi deschide largi perspective de discuţie. Ne permitem deci a spune şi noi un cuvânt la această problemă. În primul rând, cu toate legile eredităţii, existenţa generaţiilor sau mai exact a sufletului de generaţie nu se poate contesta. E adevărat că natura nu prezintă generaţii, dar argumentul pe care însuşi d-l Motru îl aduce, tangenţial, împotriva uniformităţii biologice (nereversibilitatea universală), ni se pare definitiv. Într-adevăr universul întreg nu e acelaşi în succesiunea momentelor sale. Se schimbă, se transformă. Cum a fost azi, mâine nu mai e. Raporturi de forţe cosmice se rup, se stabilesc altele, dar niciodată aceleaşi. Materiile din soarele care ne luminează azi se pot combina după timpuri de durate stelare într-un soare nou, dar niciodată acest soare nu va putea lumina acelaşi pământ, cu identic aceiaşi oameni, cu aceiaşi splendidă artă grecească pe care o admirăm azi ... Şi dacă în totalitate nu există uniformitate şi reversibilitate, cum ar putea exista aceasta în parte - în speţă - în omenire ? Poate că legile eredităţii se bazează pe constatări veridice şi că unele particularităţi fizice se transmit din părinţi la copii, dar viaţa sufletească e atât de mobilă şi atât de supusă transformării. Sufletul omului e un univers în care mereu se rup raporturi şi se stabilesc altele, dar veşnic altele ... Cât de deosebite sunt aspectele sufletului nostru de la o zi la alta şi cât de deosebit e sufletul omenirii în continuitatea momentelor sale de timp. Ce radicală deosebire e între sufletul omenirii din vremea Renaşterii, bunăoară, şi sufletul celei din zilele noastre. Omul Renaşterii, judecat sub unghiul nostru de vedere, ne apare de neînţeles. Am văzut într-o compoziţie a marelui pictor al Renaşterii italiene Paolo Caliari Veronese un tip care semăna perfect cu un cunoscut al meu, sunt sigur însă că sufletul pe care-l va fi avut modelul lui Veronese nu se poate asemăna cu cel al contemporanului meu.

Dar să lăsăm comparaţia cu Renaşterea. Lumea, sau mai bine, generaţiile de atunci sunt prea îndepărtate faţă de cele de azi. Să ne oprim la timpurile noastre. Câtă deosebire e între sufletul omului de înaintea războiului şi cel al omului de după război. „Bătrânii" nu pot pricepe tendinţele celor „tineri" şi viceversa. Lucruri care erau imorale înainte, azi apar perfect morale. Cei deprinşi într-un fel, nu se pot încadra în formele de viaţă pe care le-a adus timpul ca pe nişte comandamente. De aici conflictele la care asistăm cu toţii: conflictele între generaţii. Timpul nostru deci, dă un exemplu concret de realitatea generaţiilor. Dar care este cauza acestor schimbări care se întâmplă pe de-asupra sacrelor legi ale eredităţii? Sorgintea nu o putem descoperi decât în evenimentele care se produc în timp. Şi cum aceste evenimente din timp - deşi pot avea unele asemănări - nu sunt niciodată identice şi sufletul oamenilor care le trăiesc, fatal şi inexorabil, nu poate fi acelaşi. De aici generaţie şi în acest sens generaţie. De aici concepţie de generaţie şi tot de aici suflet de generaţie. Şi dacă astfel se prezintă problema, atunci de ce să credem că legile eredităţii au perfectă valabilitate şi asupra sufletului omenesc ? Atunci care e aspectul problemei eredităţii sufletului uman ? Va fi venind el omul în lume cu un fond psihic care se perpetuează, dar acesta rămâne fond pe care se grefează viaţa sufletească mereu alta şi veşnic nouă. Şi tocmai ceea ce se grefează pe acel fond iniţial, aceea interesează şi în legătură cu timpul, formează suflet de generaţie. Astfel privită problema, urmează nu că am atribui noi o misiune specială momentului de timp, ci invers, că momentul de timp impune misiune omenirii. Rezultă de aici că existenţa generaţiilor e fatală şi că lupta între dânsele e fatală şi ea. Dar de multe ori luptele acestea ajung a fi în contradicţie cu tradiţia milenară şi cu linia eternă a neamului. Se vorbeşte adeseori de descoperirea unor nuclee de tineri conspiratori comunişti. Ei bine, spiritul de care sunt animaţi aceştia e un atentat la fiinţa neamului, singura realitate socială. De aceea o generaţie tânără conştientă trebuie să ţină socoteală, în înfăptuirea inexorabilei porunci a timpului, de întregul tezaur de tradiţii şi de întreaga zestre de drepte înfăptuiri a trecutelor generaţii. Pentru că numai ce e bun, aceea se sedimentează în tradiţie. Tot ce e conform cu sensul de viaţă al unui neam, aceea rămâne ca aurul în albii de ape, iar tot ce e hibrid, tot ce e de import şi n-are legătură cu însăşi fiinţa neamului, e dat la o parte ca zgura şi trece ca apa. În felul acesta punem problema generaţiilor. Şi acum pentru a ne întoarce la punctul iniţial, la chestiunea neajunsurilor tineretului de azi, ni se pare că „bătrânii" ar trebui să dea justa interpretare acestei realităţi care este generaţia şi ar trebui să privească în adevărata lumină problema ridicată de această realitate. Dar atunci egoismul exprimat de strănepotul Regelui Soare în lapidara formulă: „aprés moi le deluge", ar trebui să stăpânească mai puţin sufletul generaţiilor care se duc. Această spiritualizare dacă vreţi, ar avea efect salutar. Dar purificarea aceasta de suflete nu se poate face deodată. Intervine deci iar cuprinzătoarea noţiune de timp. Sensul, însă, e mai concret ca la d-l prof. Rădulescu Motru.

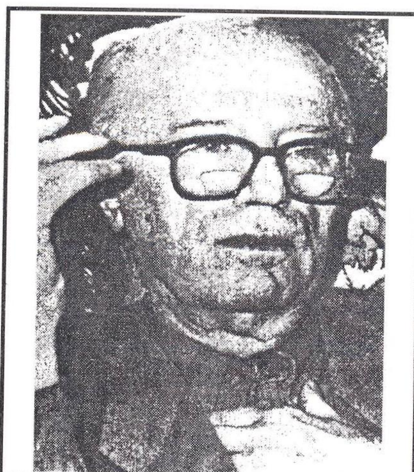
AURELIAN ROPCEANU.

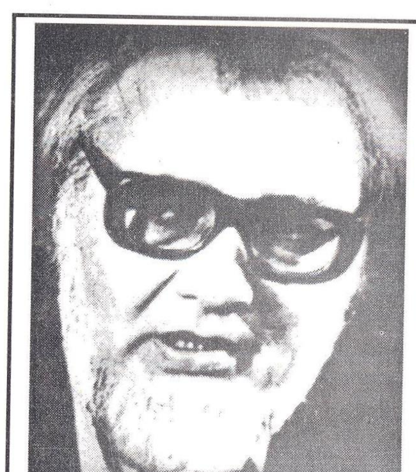
Portret de ţăran bucovinean *(Nicolai Şorodoc din Vicov de Jos)*
de Gheorghe Lovendal

MONICA LOVINESCU

VIRGIL IERUNCA

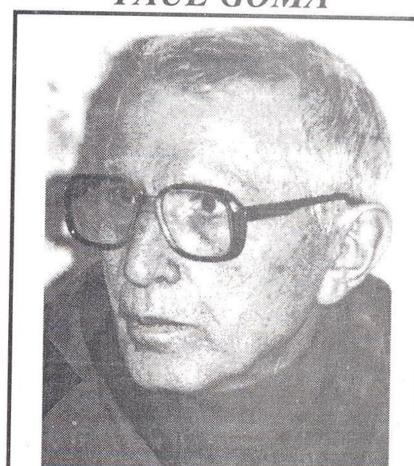
PAUL GOMA

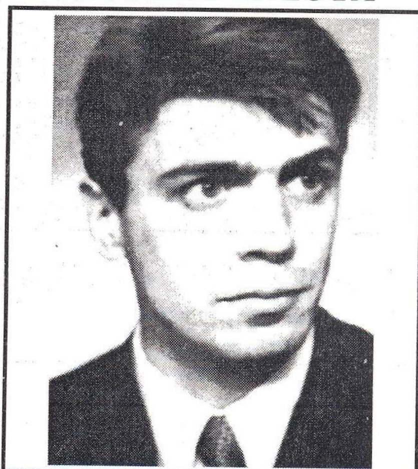
NICOLAE BALOTĂ

MARIANA ŞORA

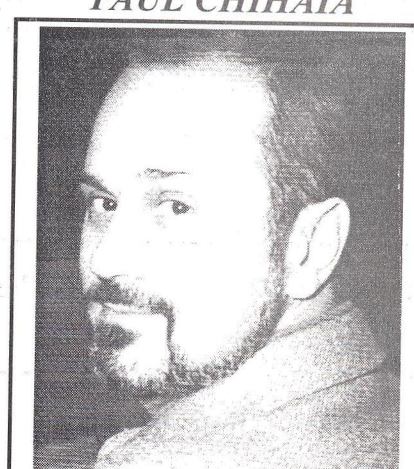
PAUL CHIHAIA

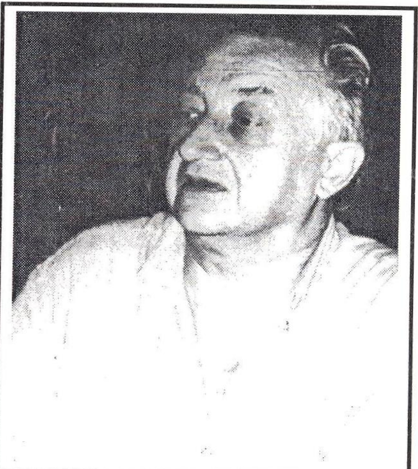
AL. PAPILIAN

RAMONA FOTIADE

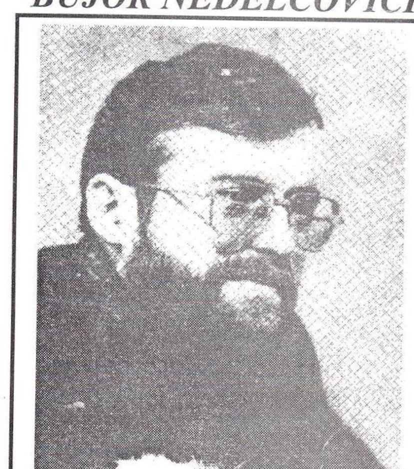
BUJOR NEDELCOVICI

DUMITRU ȚEPENEAG

IRENA TALABAN

MATEI VIŞNEC